

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Аналіз ліквідності та оцінка платоспроможності Державної
продовольчо-зернової корпорації України в сучасних умовах
господарювання»

Виконала: студентка 2 курсу групи 8.0721
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит

Л.Ю. Харченко

Керівник к.е.н., доцент Линенко А.В.

Рецензент к.е.н., професор Кущик А.П.

Запоріжжя – 2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«_____» _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Харченко Ларисі Юріївні

1. Тема роботи: «Аналіз ліквідності та оцінка платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України в сучасних умовах господарювання»
керівник роботи: Линенко Андрій Володимирович, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 9 червня 2022 р. № 641-с.
2. Строк подання студентом роботи: 14 листопада 2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності Державної продовольчо-зернової корпорації України, інформація Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): опрацювати теоретичні та методичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства; визначити теоретичні аспекти фінансової політики управління ліквідністю та платоспроможністю корпорації; вивчити організаційну структуру Державної продовольчо-зернової корпорації України; провести аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України; здійснити оцінку ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності корпорації; визначити напрями вдосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю; оптимізувати структуру балансу для відновлення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 7 рис., 15 табл. і 32 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Линенко А. В., доцент	8.08.2022 р.	8.08.2022 р.
2	Линенко А. В., доцент	13.09.2022 р.	13.09.2022 р.
3	Линенко А. В., доцент	04.10.2022 р.	04.10.2022 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2022 р. – 30.07.2022 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2022 р. – 07.08.2022 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2022 р. – 12.09.2022 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2022 р. – 3.10.2022 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	4.10.2022 р. – 17.10.2022 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	18.10.2022 р. – 1.11.2022 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	1.11.2022 р. – 13.11.2022 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	14.11.2022 р.	виконано

Студент _____ Л.Ю. Харченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 106 с., 7 рис., 15 табл., 71 джерело, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є процес управління ліквідністю та платоспроможністю корпорацій. Предметом дослідження є теоретико-методичні і практичні аспекти розвитку системи управління ліквідністю та платоспроможністю Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Завдання: визначити теоретичні аспекти фінансової політики управління ліквідністю та платоспроможністю корпорації; вивчити організаційну структуру Державної продовольчо-зернової корпорації України; провести аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України; здійснити оцінку ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності корпорації; визначити напрями вдосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю; оптимізувати структуру балансу для відновлення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями: вдосконалено методичний підхід до оптимізації структури балансу корпорації для підвищення ліквідності та платоспроможності; набуло подальшого розвитку визначення платоспроможності корпорації.

Практичне значення мають розробки щодо оптимізації структури балансу корпорації.

БАНКРУТСТВО, ДЕФОЛТ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, КОРПОРАЦІЯ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНСОВА САНАЦІЯ.

SUMMARY

Qualifying work: 106 p., 7 fig., 15 tab., 3 annex, 71 references.

The object of the study is the process of managing the liquidity and solvency of corporations. The subject of the study is the theoretical, methodological and practical aspects of the development of the liquidity and solvency management system of the State Food and Grain Corporation of Ukraine.

The purpose of the qualification work is to summarize the theoretical and methodological principles and develop practical recommendations for improving the liquidity and solvency management system of the State Food and Grain Corporation of Ukraine.

Task: to determine the theoretical aspects of the financial policy of managing the liquidity and solvency of the corporation; to study the organizational structure of the State Food and Grain Corporation of Ukraine; conduct an analysis of the main financial and economic indicators of the State Food and Grain Corporation of Ukraine; carry out an assessment of the liquidity, current and future solvency of the corporation; determine directions for improving the liquidity and solvency management system; optimize the balance sheet structure to restore the liquidity and solvency of the State Food and Grain Corporation of Ukraine.

The scientific novelty of the obtained results is determined by the following basic provisions: a methodical approach to optimizing the structure of the corporation's balance sheet to increase liquidity and solvency by calculating all relative indicators through the prism of liquidity assessment, i.e. expressing the components of the aggregated balance sheet by grouping assets by the degree of liquidity, and liabilities by maturity, has been improved repayment; the definition of the solvency of the corporation has been further developed, which, unlike the existing ones, reflects the ability to fulfill its short-term obligations and ensure the repayment of long-term obligations, in the part that will become short-term in the next reporting period, in full and in a specified period at the expense of existing and cash received from the sale of assets, provided that business continuity is

maintained.

Developments regarding the optimization of the structure of the corporation's balance sheet to restore the liquidity and solvency of the State Food and Grain Corporation of Ukraine are of practical importance

BANKRUPTCY, DEFAULT, EFFICIENCY, LIQUIDITY,
CORPORATION, SOLVENCY, FINANCIAL RESOLUTION.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1 Ліквідність і платоспроможність як необхідні умови ефективної діяльності підприємства.....	11
1.2 Методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств	21
1.3 Формування фінансової політики управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства	35
2 АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ Й ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВОЇ КОРПОРАЦІЇ УКРАЇНИ	48
2.1 Організаційно-економічна характеристика корпорації.....	48
2.2 Аналіз ліквідності та поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України	53
2.3 Оцінка перспективної платоспроможності корпорації	62
3 ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ДЕРЖАВНОЇ ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВОЇ КОРПОРАЦІЇ УКРАЇНИ	71
3.1 Оптимізація структури балансу для підвищення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України	71
3.2 Підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства з урахуванням сформованих умов розрахунків з покупцями і постачальниками	82
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99
ДОДАТКИ	107

ВСТУП

Проблеми управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства завжди характеризувались актуальністю і займали помітне місце серед напрямів економічних досліджень, оскільки ці економічні категорії є невід'ємними поняттями ринкової економіки та характерної для неї концепції управління фінансами суб'єктів господарювання. Кожне підприємство прагне підтримувати абсолютну ліквідність, платоспроможність та стійкий фінансовий стан.

На сучасному етапі розвитку економіки, що супроводжується посиленням фінансових кризових явищ, успішне функціонування підприємств значною мірою залежить від рівня їх ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності. Зберегти свої ринкові позиції вони можуть тільки за умови застосування фінансового менеджменту, спрямованого на формування у контрагентів позитивних очікувань щодо здатності виконувати свої фінансові зобов'язання перед ними.

За цих умов зростає актуальності дослідження теоретико-методичних і прикладних засад забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства, вдосконалення системи управління ними, зокрема, відповідних засобів та інструментів аналітичного обґрунтування управлінських рішень.

Однак, головною проблемою ефективного функціонування підприємств України залишається відсутність теоретико-методичного обґрунтування та розвинутої практики використання комплексного підходу щодо управління ліквідністю та платоспроможністю, які б, окрім розрахунку показників за типовими методиками та їх інтерпретації. Тож, Актуальність проблеми, недостатня її розробленість зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, мету та завдання.

Виходячи з актуальності означеної проблеми, метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретико-методичних засад і розробка практичних

рекомендацій щодо вдосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Мета кваліфікаційної роботи була реалізована шляхом вирішення таких завдань дослідження:

- опрацьовано теоретичні й методичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства;
- визначено теоретичні аспекти фінансової політики управління ліквідністю та платоспроможністю корпорації;
- вивчено організаційну структуру Державної продовольчо-зернової корпорації України;
- проведено аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України;
- здійснено оцінку ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності корпорації;
- визначено напрями вдосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю Державної продовольчо-зернової корпорації України;
- оптимізовано структуру балансу для підвищення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Об'єктом дослідження є процес управління ліквідністю та платоспроможністю корпорацій. Предметом дослідження є теоретико-методичні і практичні аспекти розвитку системи управління ліквідністю та платоспроможністю Державної продовольчо-зернової корпорації України.

При виконанні дипломної роботи використані такі методи економічних досліджень: абстрактно-логічний, економіко-статистичний, монографічний, аналізу, синтезу та ін.

Інформаційну базу дослідження складають Закони України та нормативно-правові акти, дані Державної служби статистики України, фінансова звітність Державної продовольчо-зернової корпорації України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– вдосконалено методичний підхід до оптимізації структури балансу корпорації для підвищення ліквідності та платоспроможності шляхом обрахунку всіх відносних показників через призму оцінки ліквідності, тобто вираження складових агрегованого балансу за допомогою групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за строками погашення;

– набуло подальшого розвитку визначення платоспроможності корпорації, що на відміну від існуючих відображає здатність виконувати свої короткострокові зобов'язання й забезпечувати погашення довгострокових зобов'язань, у частині, що стануть короткостроковими в наступному звітному періоді, в повному обсязі й у визначений термін за рахунок наявних та отриманих від реалізації активів грошових коштів за умови збереження безперервності господарської діяльності.

Практичне значення мають розробки щодо оптимізації структури балансу корпорації для відновлення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності» (м. Запоріжжя), а також на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Антикризовий менеджмент» (2022 рік).

Публікації. За матеріалами дослідження подано до друку статтю «Проблеми забезпечення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України» в збірник наукових праць студентів і молодих вчених «Нова економіка» (2022 рік).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Ліквідність і платоспроможність як необхідні умови ефективної діяльності підприємства

Ефективність діяльності вітчизняних підприємств значною мірою залежить від того, наскільки швидко та якісно вони здійснюють розрахунки за зобов'язаннями перед контрагентами. Тому важливе місце у роботі фінансового менеджера посідає підтримка ліквідності підприємства, а також його платоспроможності в довгостроковій та короткостроковій перспективі, тобто його здатності вчасно й у повному обсязі виконувати планові платежі та термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності.

Якщо підприємство платоспроможне, воно має переваги перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в отриманні кредитів, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Воно гармонійно співіснує з усіма агентами суспільно-економічної системи, оскільки своєчасно здійснює платежі до бюджетів, соціальних фондів – державі та суспільству, виплачує заробітну плату – робітникам і службовцям, дивіденди – акціонерам, а постачальникам матеріальних ресурсів гарантує оплату відповідно до умов договорів, банкам – повернення кредитів і сплату відсотків за ними [1].

Оцінювання платоспроможності дає можливість визначити, наскільки ефективно здійснюється фінансовий менеджмент на підприємстві. Проте, як свідчать дослідження, теорія і практика аналізу платоспроможності в Україні знаходяться на стадії свого становлення та розвитку [2].

Аналіз визначень поняття «платоспроможність підприємства» свідчить про відсутність єдиного його розуміння авторами. Саме тому актуальною з

теоретичної та методичної точки зору залишається проблема з'ясування сутності платоспроможності підприємства.

У вітчизняних та іноземних теоріях фінансового аналізу діяльності підприємства існують різноманітні підходи до визначення економічного змісту платоспроможності та характеристики методики її аналізу. Найбільше непорозумінь, неузгодженості, а той протилежних тверджень виникає при трактуванні цієї характеристики фінансового стану підприємства поряд з іншими, таким як ліквідність та фінансова стійкість.

Деякі дослідники в результаті узагальнення наявних визначень сутності платоспроможності підприємства виділяють три підходи щодо її трактування:

– платоспроможність визначається наявністю власних оборотних коштів та здатністю покривати збитки [3];

– платоспроможність визначається як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання [4];

– платоспроможність представлена як важливий показник фінансової стійкості [5].

Напевне, більш правильним з позиції виділення принципових змістовних розбіжностей у трактуваннях означених економічних категорій є такий поділ підходів щодо визначення сутності платоспроможності підприємства:

– короткостроково-орієнтований – платоспроможність розглядається виключно з позиції здатності погашати термінові та поточні зобов'язання. В цьому випадку, як правило, автори визначають її як важливу передумову фінансової стійкості підприємства, яка, на відміну від платоспроможності, має відношення до спроможності підприємства відповідати за довгостроковими зобов'язаннями [6];

– системний – платоспроможність розглядається як можливість виконання платіжних зобов'язань підприємства в цілому, незалежно від їх строковості, за рахунок вже сформованих у даний період активів, тобто

оцінена станом на певну дату. При цьому, як правило, фінансова стійкість вже трактується як головна умова забезпечення постійної платоспроможності підприємства [7].

Для першого підходу типовим є визначення: платоспроможність – це наявність у підприємства коштів, достатніх для сплати боргів за всіма короткостроковими зобов'язаннями й одночасно безперебійного здійснення процесу виробництва та реалізації продукції.

В ньому на відміну від деяких інших визначень цієї групи, наприклад, В. Ковальова, Л. Лахтіонової, В. Меца, підкреслюється необхідність забезпечення можливості безперервно продовжувати виробничу діяльність підприємства в процесі управління його платоспроможністю. Однак, необхідно зауважити, що ця важлива, на нашу думку, умова платоспроможності підприємства досить часто ігнорується в нормативних методиках оцінки фінансового стану, рекомендованих для використання підприємствами України, що виявляється у заниженні нормативних значень відповідних показників.

Незважаючи на поширеність «короткостроково-орієнтованого» підходу, вважаємо, що не можна погодитися із твердженням, відповідно до якого платоспроможність стосується лише короткострокових зобов'язань: довгострокові зобов'язання, так чи інакше з часом також підлягають погашенню. Звичайно, підприємству потрібні кошти для нового виробничого циклу, але, крім передбачених короткострокових зобов'язань, йому також необхідно мати певний резерв ресурсів для погашення довгострокових зобов'язань, термін погашення яких припадає на наступний звітний період.

Також дискусійною, на наш погляд, є точка зору тих вчених, які стверджують, як Е. Уткін, що під платоспроможністю розуміють здатність підприємства вчасно й повністю розраховуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями. На нашу думку, не слід у визначенні сутності платоспроможності акцентувати увагу й виключно на довгострокових зобов'язаннях, оскільки, як правило, поточні платежі переважають у загальній

сумі платіжних зобов'язань у короткостроковому періоді.

Для виділеного другого підходу, характерним є поєднання двох розглянутих вище точок зору. Найтипівішим є визначення А. Шеремета: «...платоспроможність підприємства визначається як здатність покриття усіх зобов'язань підприємства (короткострокових та довгострокових) усіма активами».

Це визначення порівняно з іншими є точнішим, оскільки включає всі види зобов'язань і вказує за допомогою чого досягається мета (кінцевий результат). Однак повним його не можна визнати через те, що воно не враховує необхідність безперервності відтворювального процесу [8].

Проведений аналіз дає змогу сформулювати таку уточнену дефініцію досліджуваного поняття: платоспроможність – це здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання й забезпечувати погашення довгострокових зобов'язань, у частині, що стануть короткостроковими в наступному звітному періоді, в повному обсязі й у визначений термін за рахунок наявних та отриманих від реалізації активів грошових коштів за умови збереження безперервності виробничої діяльності.

Наведене визначення не суперечить світовій практиці інтерпретації платоспроможності підприємства. Зауважимо, що більшість західних науковців, зокрема, Дж. Депалленс та Дж. Джоборд, вказують на те, що платоспроможним є підприємство, в якого «позитивні оборотні фонди», тобто наявний чистий оборотний (робочий) капітал з урахуванням балансової пов'язаності активів та пасивів підприємства формування резерву на покриття частини довгострокових зобов'язань, що стануть короткостроковими в наступному звітному періоді, і забезпечення безперервності виробничого циклу можливо лише, якщо вартість оборотних активів підприємства в певний момент часу перевищує суму короткострокових зобов'язань.

Цю думку підтримують і науковці вітчизняної фінансово-економічної школи незалежно від притаманного їм підходу щодо трактування сутності

досліджуваного поняття, наприклад, Л. Шеремет, Є. Мних, Н. Тарасенко та ін., які в своїх працях визначають чистий оборотний капітал як основний абсолютний показник платоспроможності підприємства.

В свою чергу, Й. Ворст та П. Ревентлоу визначають платоспроможність підприємства як «здатність витримувати збитки». Це, на нашу думку, досить емний, хоча й дещо спрощений погляд на сутність даного поняття.

Вважаємо, що використання слова «збитки» тут пов'язано з відповідним поглядом на платежі, пов'язані з погашенням зобов'язань. У ньому простежується певний зв'язок із сформованим визначенням: необхідність існування деякого потенціалу чи резерву активів для покриття можливих збитків від дострокового вилучення капіталу, висуненням кредитором вимог щодо термінового погашення зобов'язань.

Як було зауважено вище, відмінність виділених підходів щодо інтерпретації «платоспроможності» полягає не тільки в рівні охоплення зобов'язань підприємства, але й у прийнятому автором трактуванні зв'язку між платоспроможністю та фінансовою стійкістю. «Коротко-орієнтований» підхід, в більшості випадків, передбачає дослідження цього зв'язку за схемою «фактор – результат» з розглядом фінансової стійкості в якості останнього, а «системний» підхід – навпаки, визначає платоспроможність як результат стабільного функціонування підприємства.

На нашу думку, між платоспроможністю та фінансовою стійкістю, які в умовах ринкової економіки є найважливішими характеристиками фінансового стану складної економічної системи – підприємства, існують складні зворотні зв'язки, що не дає можливості однозначно визначити їх місце в схемі «фактор – результат».

Конкретний результат розв'язання даного завдання залежить від горизонту оцінювання платоспроможності, тобто від виду платоспроможності (табл. 1.1).

Забезпеченість платоспроможності в часі – це процес, який прямо пов'язаний зі зміцненням фінансового стану підприємства.

Таблиця 1.1 – Види платоспроможності підприємства

Вид платоспроможності	Горизонт оцінювання	Особливості методики оцінювання	Характер зв'язку з фінансовою стійкістю
Миттєва	3–5 днів (період ліквідності грошових коштів та їх еквівалентів)	Оцінюється рівень забезпеченості термінових зобов'язань наявними грошовими коштами та їх еквівалентами	Є передумовою формування фінансової стійкості
Поточна	Короткостроковий період	Оцінюється рівень забезпеченості короткострокових зобов'язань за рахунок оборотних активів з урахуванням очікуваного чистого грошового потоку	Є передумовою формування фінансової стійкості
Перспективна	Середньостроковий період	Оцінюється рівень забезпеченості зобов'язань, короткострокових та частини довгострокових, за рахунок оборотних активів з урахуванням очікуваного чистого грошового потоку	Є ознакою фінансової стійкості

Стійкість фінансового стану залежить від результатів виробничої, комерційної, фінансово-інвестиційної діяльності підприємства, а стійкий фінансовий стан, у свою чергу, позитивно впливає на його діяльність. Отже, якщо поточна платоспроможність – це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то фінансова стійкість – внутрішня його сторона, що забезпечує стабільну платоспроможність у тривалій перспективі, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків [9].

Зокрема, авторський колектив під керівництвом А. Поддєрьогіна зауважує, що фінансову стійкість підприємства тісно пов'язано з його перспективною платоспроможністю. Такий підхід притаманний більшості методичних рекомендацій, що застосовуються в Україні, оскільки в них одна з груп показників має назву «Показники оцінки фінансової стійкості

(платоспроможності)».

Кожному із встановлених видів платоспроможності відповідає певний вид неплатоспроможності, які диференціюється залежно від масштабів прояву кризових явищ, однією з ознак якого є рівень необхідного залучення активів для погашення зобов'язань. Так, нормативне забезпечення аналізу платоспроможності підприємств в Україні [10] передбачає класифікацію неплатоспроможності підприємств на такі види:

– поточна неплатоспроможність – фінансовий стан будь-якого підприємства, якщо на конкретний момент через випадковий збіг обставин тимчасово суми наявних у нього коштів і високоліквідних активів недостатньо для погашення поточного боргу, що відповідає законодавчому визначенню, як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше, як через відновлення платоспроможності;

– критична неплатоспроможність – відповідає фінансовому стану потенційного банкрутства;

– надкритична неплатоспроможність – коли задоволення визнаних судом вимог кредиторів можливе не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури;

– фіктивна неплатоспроможність.

На нашу думку, перші три вказаних види неплатоспроможності є проявом негативної якісної оцінки визначених видів платоспроможності: поточна неплатоспроможність – миттєвої платоспроможності; критична неплатоспроможність – поточної платоспроможності; надкритична неплатоспроможність – перспективної платоспроможності.

Однак, при цьому нормативне забезпечення аналізу платоспроможності підприємств в Україні рекомендує проводити поглиблене її вивчення виключно в межах виявлення ступеня покриття короткострокових

зобов'язань оборотними активами. Врахування необхідності наявності можливості погашення частини довгострокових зобов'язань та продовження діяльності підприємства в наступних періодах передбачається здійснювати шляхом дослідження додатково динаміки показників рентабельності.

Важливим науково-практичним аспектом дослідження платоспроможності підприємства є її зв'язок з ліквідністю. Деякі фахівці ототожнюють платоспроможність з ліквідністю, інші, навпаки, наголошують на їх нетотожності. При цьому деякі науковці зазначають, що платоспроможність ширше поняття, ніж ліквідність [11], а інші – навпаки, що ліквідність більш містке поняття [12]. Зауважимо, що позиція науковців з цього питання не залежить від їх приналежності до певного підходу щодо сутності платоспроможності підприємства.

Так, вітчизняні науковці до певної міри ототожнюють платоспроможність з ліквідністю, що виявляється у подібності визначень даних понять. Поділяємо погляд авторів, що наголошують на принциповій відмінності, але пов'язаності понять «платоспроможність» та «ліквідність».

Термін «ліквідність» означає здатність підприємства перетворювати свої активи на гроші для покриття боргових зобов'язань [13].

Зауважимо, що саме це – не здатність погашати чи своєчасно сплачувати, проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями, а саме спроможність перетворювати свої активи на гроші з метою виконання певних платежів.

При цьому ліквідність підприємства передбачає наявність у нього активів, насамперед, оборотних, у розмірах, теоретично достатніх для погашення короткострокових зобов'язань, навіть і з порушенням строків погашення, передбачених контрактів. У табл. 1.2 наведено основні підходи до визначення ліквідності підприємства.

При визнанні підприємства ліквідним не висуваються додаткові умови щодо його збереження як повноцінного суб'єкта господарювання, з огляду на це ефективний фінансовий менеджмент передбачає підтримку ліквідності

підприємства на рівні, що визначається пріоритетами забезпечення його поточної та перспективної платоспроможності.

Таблиця 1.2 – Тракткування економічної сутності поняття «ліквідність підприємства»

Автори	Визначення ліквідності
В. Бугай	Ліквідність розуміють як здатність продажу активів підприємства, тобто їх перетворення в грошові кошти, які вважаються абсолютно ліквідними, тому що вони легко перетворюються в будь-яку іншу форму активів
А. Ванієва	Економічний зміст поняття «ліквідність» трактується як механізм перетворення фінансових, матеріальних активів підприємства у грошові кошти з метою своєчасного виконання зобов'язань, який виражає спроможність підприємства відповідати по своїх зобов'язаннях
Н. Власова, Т. Пічугіна, П. Смірнова	Ліквідність підприємства – це його здатність нести відповідальність різними видами активів, окремо або в цілому, за своїми платіжними зобов'язаннями у будь-який момент часу поточного і планового періодів згідно з укладеними договорами, при цьому вона може бути забезпечена як приростом активів, так і приростом пасивів
В. Ковальов	Основною ознакою ліквідності підприємства є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами
І. Олександренко	Під ліквідністю варто розуміти спроможність підприємства швидко реалізувати активи й одержувати гроші для оплати зобов'язань, тобто це співвідношення величини ліквідних активів і поточної заборгованості; у вузькому розумінні, ліквідність – це здатність активів швидко перетворюватись на гроші
Л. Стасюк	Ліквідність – це мобільність підприємства, його спроможність за рахунок не лише внутрішніх, а й зовнішніх джерел оперативного знаходити резерви платіжних коштів, необхідних для погашення боргів, і постійно підтримувати рівновагу між обсягами й термінами перетворення активів у грошову форму та обсягами й термінами погашення зобов'язань
Л. Ушвицький, А. Савцова, О. Малєєва	Підприємство називається ліквідним (планово), якщо його платежі за зобов'язаннями в кожен момент планового періоду відповідають термінам, встановленим у договорі

В той же час, ліквідність є визначальним фактором формування платоспроможності підприємства. Більшість авторів вказує на те, що необхідною умовою достатності коштів та їх еквівалентів для виконання зобов'язань підприємством і подальшої виробничо-господарської діяльності є ліквідний стан його балансу.

Ліквідність балансу визначається шляхом зіставлення складових активу підприємства, згрупованих за швидкістю їх перетворення в гроші (рівнем ліквідності активів), зі складовими його пасиву, згрупованими за ступенем терміновості їх оплати [14].

Ліквідність є менш динамічною порівняно з платоспроможністю, оскільки в міру стабілізації господарської діяльності підприємства в нього формується відносно незмінна структура балансу, що визначається, насамперед, його галузевою приналежністю. В цих умовах ступінь покриття пасивів його активами, строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення зобов'язань також стабілізується та неістотно змінюється в часі.

В той же час платоспроможність підприємства, яка в значній мірі визначається інтенсивністю надходження та витрачання грошових коштів, а, відповідно, залежить від якості укладених контрактів та платіжної дисципліни як самого підприємства, так і його контрагентів, не має статичний характер. З урахуванням цього погоджуємося із Г. Савицькою в тому, що оцінку платоспроможності в нормальній ситуації слід проводити на основі вивчення джерел надходження і витрачання грошових коштів у короткостроковій та довгостроковій перспективі та здатності підприємства стабільно забезпечувати перевищення перших над другими.

Платоспроможність – це можливість підприємства розплачуватися за своїми зобов'язаннями. При доброму фінансовому стані підприємство стійко платоспроможне; при поганому – періодично або постійно неплатоспроможне.

Найкращий варіант – коли у підприємства завжди є вільні кошти, яких достатньо для погашення наявних зобов'язань. Але підприємство є платоспроможним і в тому випадку, коли вільних коштів у нього недостатньо або вони зовсім відсутні, але підприємство здатне швидко реалізувати свої активи і розплатитися з кредиторами.

Представлені результати дослідження існуючих поглядів дають змогу виділити такі основні положення, які характеризують «платоспроможність

підприємства» як економічну категорію.

По-перше, платоспроможність є складним і багатофакторним поняттям, яке, з одного боку, зумовлюється економічним середовищем діяльності підприємства, а також результатами його функціонування, а з іншого – визначає їх.

По-друге, платоспроможність не слід ототожнювати лише з можливістю повернення боргів, вона передбачає можливість здійснення усіх платіжних потреб, які необхідні для нормального процесу господарської діяльності. При цьому при визначенні платоспроможності підприємства термін зобов'язань не має істотного значення.

По-третє, стан платоспроможності зумовлюється наявним розміром грошових активів, але не обмежується ним. Вона розглядається не тільки як здатність термінового погашення зобов'язань в момент оцінки за рахунок наявних грошей, але і як здатність підприємства забезпечувати генерування грошових потоків, які за обсягами та термінами відповідають зобов'язанням та платіжним потребам підприємства. При цьому виконання платіжних зобов'язань та потреб може здійснюватися за рахунок не тільки власних, але й позикових коштів за умови, що підприємство має потенційні можливості обслуговування та повернення позикових коштів.

По-четверте, платоспроможність розглядається не як статична характеристика. Найбільшу цінність має динамічна платоспроможність, тобто наявність протягом усього періоду, що досліджується.

1.2 Методичні підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності підприємств

Для забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємству необхідно володіти методикою їх аналізу. В українській практиці показники, які використовуються при аналізі ліквідності та платоспроможності, ще чітко

не визначені. Теоретично розроблені й застосовуються на практиці лише окремі аспекти методик. Останнім часом опублікована низка досліджень вітчизняних учених, присвячених цій проблемі. Однак запропоновані ними методики не завжди враховують вимоги вітчизняних підприємств щодо обсягу аналітичної інформації.

У методологічному аспекті на сьогодні в Україні можна скористатися нормативними методиками міністерств і відомств для оцінки платоспроможності підприємства [10]. В них висвітлюються загальні напрями аналізу та встановлені основні методичні засади проведення поглибленого аналізу платоспроможності підприємства.

Узагальнення рекомендацій, наведених у нормативних документах, дає змогу зробити висновок, що вони побудовані переважно на засадах «короткостроково-орієнтованого» підходу щодо визначення сутності платоспроможності та передбачають її оцінку та управління виключно з метою запобігання банкрутству.

Для оцінки й прогнозування ліквідності та платоспроможності підприємства у вітчизняній практиці, як правило, використовуються такі показники:

- чисті оборотні активи (робочий капітал);
- коефіцієнт абсолютної платоспроможності;
- коефіцієнт термінової платоспроможності;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт загальної платоспроможності;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами;
- коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності.

Основу методики їх визначення та інтерпретації становить зіставлення певних елементів активів з елементами пасивів балансу ліквідності.

Існують різні підходи до складу груп активів і пасивів в балансі ліквідності, оскільки віднесення певної балансової статті до тієї чи іншої групи залежить від специфіки аналізованого підприємства. Традиційним є

поділ активів та пасивів, наведений у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Характеристика груп активів та пасивів агрегованого балансу ліквідності

Назва	Склад
A_1 – Найбільш ліквідні активи	Грошові кошти Поточні фінансові інвестицій
A_2 – Активи високої ліквідності	Поточна дебіторська заборгованість
A_3 – Активи низької ліквідності	Запаси і витрати
A_4 – Активи, що важко реалізуються	Необоротні активи
P_1 – Найбільш термінові пасиви	Кредиторська заборгованість
P_2 – Короткострокові пасиви	Поточні зобов'язання, крім найбільш термінових пасивів
P_3 – Довгострокові пасиви	Довгострокові зобов'язання
P_4 – Постійні пасиви	Власний та прирівняний до нього капітал

Зауважимо, що готова продукція підприємства і товари можуть бути віднесені до швидко ліквідних активів, якщо існує сталий попит на них. Сумнівна дебіторська заборгованість, незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів можуть бути віднесені до важко ліквідних активів.

Пропорція, в якій ці групи мають перебувати відносно один до одного, визначається характером та сферою діяльності, швидкістю обороту коштів підприємства, співвідношенням поточних та довгострокових активів, сумою та строковістю зобов'язань, на покриття яких призначені статті активів, ступенем ліквідності поточних активів.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо мають місце такі співвідношення:

$$A_1 > P_1, A_2 > P_2, A_3 > P_3, A_4 < P_4. \quad (1.1)$$

У випадку, коли одна або кілька нерівностей мають знак, протилежний вищенаведеній умові, ліквідність балансу не є абсолютною.

В практиці абсолютно ліквідний баланс не є оптимальною ситуацією,

тому що говорить про недостатньо ефективне використання коштів з позиції уникнення застосування позикових коштів для нарощення рентабельності власного капіталу.

Виконання перших трьох нерівностей завжди супроводжується виконанням четвертої нерівності, тому практично істотним є зіставлення підсумків перших трьох груп за активами й пасивами. Четверта нерівність носить «балансуючий» характер й у той же час має глибокий економічний зміст: його виконання свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стабільності – наявність у підприємства власних оборотних коштів. У свою чергу, порівняння повільно ліквідних активів із довгостроковими пасивами, тобто з майбутніми надходженнями і платежами, дає змогу визначити перспективну платоспроможність підприємства [15].

Ліквідність оцінюється за допомогою абсолютних та відносних показників. Серед абсолютних основним є показник, що характеризує величину робочого капіталу.

Значення цього показника для підприємства пов'язане не стільки з характеристикою співвідношення поточних активів і пасивів як деякою гарантією ліквідності, скільки з характером і причинами їх змін і тим безпосереднім впливом, який вони справляють на платоспроможність підприємства [16].

Абсолютні показники непристосовані для просторово-часового зіставлення, для них не існує і будь-яких орієнтирів щодо оптимальної величини або бажаної динаміки. Для того щоб мати можливість порівнювати досягнуті рівні платоспроможності, використовують відносні показники.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) дає змогу встановити, якою мірою оборотні активи покривають короткострокові пасиви:

$$K_{пл} = \frac{OA}{ПЗ} = \frac{A_1 + A_2 + A_3}{П_1 + П_2}, \quad (1.2)$$

де OA – оборотні активи; $ПЗ$ – поточні зобов'язання.

Нормальним значенням даного коефіцієнта вважається інтервал 1,5-2,5, але не менше 1. Однак якщо взяти до уваги, що ступінь ліквідності різних елементів поточних активів істотно відрізняється, можна допустити, що не всі вони можуть будуть негайно реалізовані без втрати вартості, а також необхідність формування певного резерву активів для безперервного продовження діяльності підприємства, у нормально функціонуючого платоспроможного підприємства даний показник має бути вище 1.

Коефіцієнт покриття відображає прогноз платоспроможності на відносно віддалену перспективу.

Коефіцієнт термінової платоспроможності (проміжний коефіцієнт покриття) відображає прогнозовані платіжні можливості підприємства за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами й характеризує очікувану платоспроможність підприємства на період, що дорівнює середній тривалості обороту дебіторської заборгованості:

$$K_{\text{III}} = \frac{A_1 + A_2}{\Pi_1 + \Pi_2}. \quad (1.3)$$

Теоретичне значення коефіцієнта оцінюється на рівні 0,8-1, за деякими джерелами допускається його зниження до 0,5.

Коефіцієнт абсолютної платоспроможності («кислотний тест») вказує, яка частка короткострокових зобов'язань може бути за необхідності погашена негайно за рахунок наявних грошових коштів та їх еквівалентів:

$$K_{\text{АП}} = \frac{A_1}{\Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3}. \quad (1.4)$$

Теоретично в західній практиці значення коефіцієнта вважається достатнім, якщо воно перевищує 0,2-0,3. В більшості вітчизняних методик нормативне значення коефіцієнта – більше 0,2. Для отримання чіткого

уявлення про платоспроможність підприємства на підставі даного показника, його краще розраховувати в середньому за рік.

Коефіцієнт загальної платоспроможності визначає здатність підприємства покрити всі зобов'язання (короткострокові й довгострокові) всіма його активами. Даний показник часто застосовується при виборі найбільш надійного партнера з безлічі потенційних на основі аналізу їхньої бухгалтерської звітності. Нормальне обмеження для цього коефіцієнта – більше 2.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами визначається як відношення різниці між обсягами джерел власних та прирівняних до них коштів і фактичною вартістю основних засобів та інших необоротних активів до вартості наявних у підприємства оборотних активів. Він показує, яка частка оборотних активів підприємства сформована за рахунок власних оборотних коштів.

Наведені показники ліквідності та платоспроможності відбивають інтереси різних зовнішніх користувачів аналітичної інформації. Так, для постачальників найбільш інформативним є коефіцієнт абсолютної платоспроможності, для кредиторів – термінової платоспроможності, а для акціонерів – коефіцієнти покриття та загальної платоспроможності.

Слід зауважити, що розглянуті коефіцієнти мають певні недоліки, а саме:

- статичність – ці показники розраховуються на основі балансових даних, які характеризують майновий стан підприємства на конкретну дату і, відповідно, є одномоментними, що вказує на необхідність аналізу їх динаміки за ряд періодів та використання середніх за період значень;

- можливість завищення значень показників унаслідок включення до складу поточних активів неліквідних їх елементів;

- ігнорування перспективних надходжень та видатків грошових коштів, які здатні змінити поточну оцінку платоспроможності;

- наявність потенційних зобов'язань, які не відображаються в балансі

та не враховуються при розрахунку коефіцієнтів платоспроможності.

В нормативній методиці оцінки платоспроможності підприємств передбачено використання спеціальних показників для виявлення ознак неплатоспроможності та диференціації її видів [17].

Так, про поточну неплатоспроможність свідчать: наявність простроченої кредиторської заборгованості, від'ємне значення різниці між сумою наявних у підприємства грошових коштів, їх еквівалентів та інших високоліквідних активів і його поточних зобов'язань. При цьому до складу інших високоліквідних активів рекомендується включати довгострокові фінансові інвестиції.

Критична неплатоспроможність має місце, якщо на початку і в кінці звітного кварталу мають місце ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття і коефіцієнт забезпечення власними засобами у кінці звітного кварталу менше їх нормативних значень – 1,5 і 0,1 відповідно. Якщо за підсумками року коефіцієнт покриття менше 1 і підприємство не отримало прибутку, то такий його фінансовий стан характеризується ознаками надкритичної неплатоспроможності [18].

На нашу думку, нормативний підхід щодо оцінки платоспроможності має суттєвий недолік – короткострокова спрямованість процедури оцінювання.

В Україні до початку 2006 року діяла Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 21 березня 1997 року № 37, згідно з якою рішення про визнання неплатоспроможним приймалося з урахуванням наявності можливостей її відновлення або втратити протягом певного періоду часу. З цією метою використовувались відповідні показники – коефіцієнти відновлення та втрати платоспроможності. Вони визначалися як відношення розрахункового значення коефіцієнта покриття до його встановленого максимального нормативу, що дорівнює 2.

Отже, коефіцієнт відновлення платоспроможності визначається за період, який дорівнює шести місяцям, за формулою:

$$K_{ВП} = \frac{K_{ПЛ1} + \frac{6}{12} \times (K_{ПЛ1} - K_{ПЛ0})}{2}, \quad (1.5)$$

де $K_{ПЛ1}$, $K_{ПЛ0}$ – значення коефіцієнта поточної ліквідності на кінець (на початок) звітного періоду; 6 – період відновлення платоспроможності в місяцях.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності, що приймає значення більше 1, свідчить про наявність реальної можливості в підприємства відновити свою платоспроможність протягом півроку.

Якщо структура балансу є задовільною, розраховується коефіцієнт втрати платоспроможності на період, який дорівнює трьом місяцям. Формула розрахунку аналогічна коефіцієнту відновлення платоспроможності, але період втрати – 3 місяці. Коефіцієнт втрати платоспроможності, що приймає значення більше 1, свідчить про наявність реальної можливості в підприємства не втратити платоспроможність у найближчі три місяці.

Крім двох вищевказаних показників, на нашу думку, для своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу, здатної в перспективі призвести до проблем із ліквідністю та неплатоспроможності, доцільно також повернутися до використання коефіцієнта Бівера. Він розраховується за такою формулою:

$$K_B = \frac{ЧП + А}{З}, \quad (1.6)$$

де $ЧП$ – чистий прибуток; $А$ – амортизація; $З$ – зобов'язання.

За міжнародними стандартами значення коефіцієнта Бівера: менше 0,17 дозволяє віднести підприємство до високої групи «ризиків втрати

платоспроможності», тобто рівень його платоспроможності є низьким; від 0,17 до 0,4 – дозволяє віднести підприємство до середньої групи «ризик втрати платоспроможності», тобто рівень його платоспроможності оцінюється як середній; понад 0,4 – дозволяє віднести підприємство до низької групи «ризик втрати платоспроможності», тобто рівень його платоспроможності досить високий.

Зауважимо, що вчені-економісти використовують неоднакові методики аналізу платоспроможності, які відрізняються між собою кількістю показників та їх направленістю.

Порівняльна характеристика методичних підходів визначення ліквідності та платоспроможності в короткостроковій і довгостроковій перспективі має практичне значення. З неї видно, що в українських вчених оцінка ліквідності й платоспроможності проводиться за рядом коефіцієнтів, які часто дублюють інформацію, передбачають поглиблене вивчення окремої вузької сфери діяльності підприємства. З метою виявлення можливих напрямів удосконалення нормативного підходу, докладніше розглянемо погляди деяких українських вчених щодо системи показників та методики аналізу платоспроможності підприємств. В. Іващенко, М. Болюх свою методику аналізу платоспроможності підприємства ґрунтують на розрахунку та нормативних значеннях коефіцієнтів абсолютної ліквідності, проміжного коефіцієнта покриття (ліквідності), загального коефіцієнта покриття (ліквідності).

Автори зазначають, що для запобігання суб'єктивізму при оцінюванні платоспроможності таким способом, пов'язаного з використанням нормативних, часто теоретично необґрунтованих, значень, потрібно розраховувати ліквідність термінову (відношення грошової готівки і боргів, які будуть повернені протягом тридцяти днів, до зобов'язань, які підлягають оплаті в строк до тридцяти днів), ліквідність другого рівня (чисельник та знаменник ті самі, але термін – дев'яносто днів) і ліквідність третього рівня (чисельник та знаменник ті самі, але термін – один рік) [19].

Принциповим недоліком запропонованого підходу є те, що його автори, з самого початку наголошують, що платоспроможність підприємства підтверджується відсутністю простроченої заборгованості, і лише за відсутності цієї заборгованості проводиться аналіз платоспроможності.

Таким чином, з цього випливає висновок, що при наявній короткостроковій заборгованості підприємство вже є неплатоспроможним. Але ж в процесі виробничо-господарської діяльності ситуація може швидко змінюватися, наприклад, підприємство отримає кошти необхідні для погашення кредиторської заборгованості внаслідок сплати дебіторської заборгованості.

Методика аналізу платоспроможності підприємства Є. Мниха базується на використанні таких показників: коефіцієнт абсолютної платоспроможності, коефіцієнт термінової платоспроможності, коефіцієнт проміжної платоспроможності, коефіцієнт загальної платоспроможності. Автор підкреслює, що для оцінки коефіцієнтів платоспроможності треба визначити інформаційні зв'язки факторів їхнього формування за даними бухгалтерського балансу [20].

За методикою Н. Тарасенко аналіз підприємства проводиться заданими балансу на основі показників: розміру власного оборотного капіталу, коефіцієнтів ліквідності, співвідношення позикового та власного капіталу, коефіцієнта довготермінового залучення позикових коштів, коефіцієнта забезпеченості за кредитами. Автором пропонується здійснювати оперативний аналіз поточної платоспроможності підприємства за допомогою платіжного календаря, який є складовою внутрішньої оцінки фінансового стану [21].

Таким чином, короткий огляд позицій вітчизняних науковців та методик щодо аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства доводить, що це питання все ще є не вирішеним. Всі вони мають спільні недоліки, а саме:

– виключно статичний характер, що обмежує аналітичну цінність та

об'єктивність результатів аналізу;

– неврахування якості управління оборотними активами підприємства, яка є головним чинником формування ліквідності та платоспроможності й передбачає дослідження показників оборотності, тривалості операційного та фінансового циклів підприємства.

Відмінності у методичних підходах ускладнюють розрахунок та призводять до труднощів у визначенні фінансової позиції підприємства по відношенню до своїх конкурентів. Тому виникає потреба виявлення системи показників, які б забезпечили можливість прийняття правильних управлінських рішень.

На наш погляд, методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства повинна бути узагальненою, але залежно від мети використання можна проводити аналіз у скороченому варіанті, проте з метою контролю ліквідності та платоспроможності підприємства слід проводити аналіз у повному обсязі. Загальна модель аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства, що враховує наведений вище підхід щодо трактування їх сутності, репрезентована на рис. 1.1.

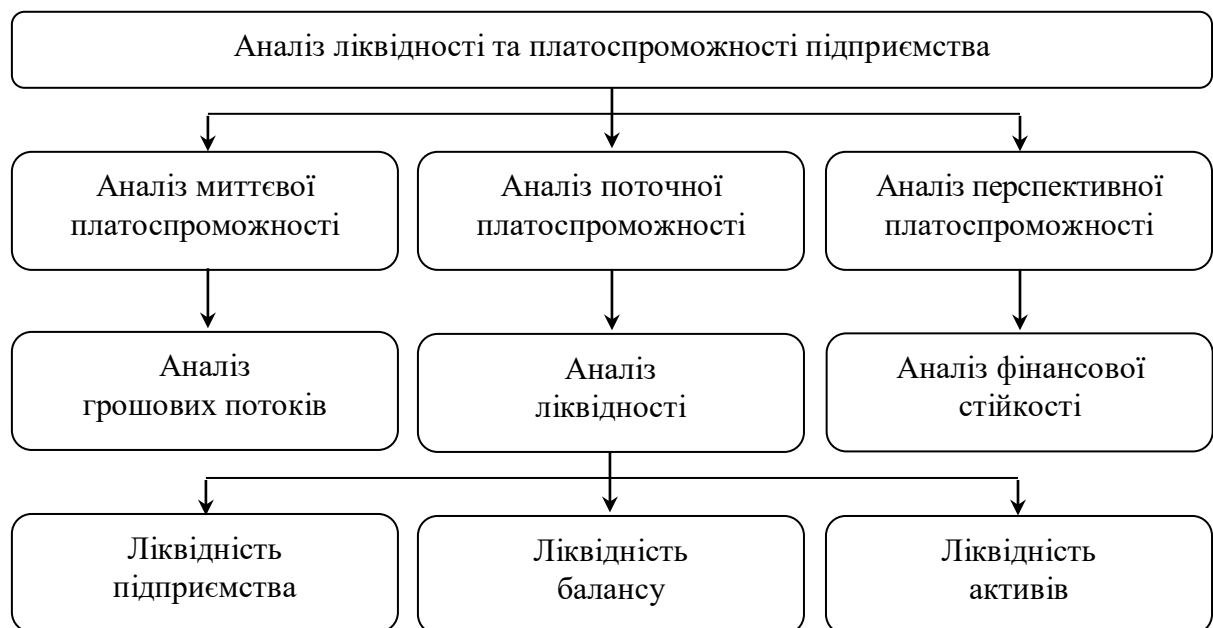

Рисунок 1.1 – Схема аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства

Для більш докладного аналізу платоспроможності пропонується система показників (табл. 1.4), яка дасть можливість здійснити розгорнутий аналіз платоспроможності підприємства, виявляти причини її зміни в часі, своєчасно вжити відповідні заходи для покращення фінансового стану.

Таблиця 1.4 – Система показників платоспроможності підприємства

Миттєва платоспроможність		Поточна платоспроможність		Перспективна платоспроможність	
Основні	Допоміжні	Основні	Допоміжні	Основні	Допоміжні
Статична характеристика платоспроможності					
Рівень поточної платіжної готовності		Чистий оборотний капітал	Коефіцієнт забезпеченої платоспроможності	Коефіцієнт Бівера	Коефіцієнт фінансової незалежності
Коефіцієнт грошової платоспроможності		Коефіцієнт покриття	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Співвідношення зобов'язань і власного капіталу
		Коефіцієнт термінової платоспроможності		Коефіцієнт загальної платоспроможності	Співвідношення оборотних та необоротних активів
		Коефіцієнт абсолютної платоспроможності			
Динамічна характеристика платоспроможності					
Обсяг чистого грошового потоку	Коефіцієнт ефективності грошового потоку	Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності		Тривалість фінансового циклу	Період обороту активів підприємства
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку				Коефіцієнт співвідношення періодів обороту дебіторської і кредиторської заборгованості	Тривалість виробничого циклу
Коефіцієнт обслуговування боргу					Тривалість операційного циклу

Показники аналізу платоспроможності згруповані в табл. 1.4 за видами платоспроможності (миттєва, поточна, перспективна) та розподілені за своєю значимістю в отриманні об'єктивної оцінки платоспроможності на дві групи – основні та допоміжні, а також за отриманою на їх основі характеристикою платоспроможності – на показники статичної та динамічної оцінки.

Дана система показників не є вичерпною, містить лише базові показники, які дають змогу всебічно проаналізувати платоспроможність підприємства [22].

Як видно з даних табл. 1.4, основу групи показників із динамічної характеристики платоспроможності становлять показники руху грошових коштів. Розглянемо методику визначення основних з них.

Уявлення про збалансованість та синхронність надходжень і видатків грошових коштів формується на підставі дослідження коефіцієнту ліквідності грошового потоку – співвідношення вхідного (*CIF*) і вихідного (*COF*) грошових потоків:

$$K_{\text{ЛП}} = \frac{CIF}{COF}. \quad (1.7)$$

Якщо даний показник менше 1, то це є свідченням низької платоспроможності підприємства.

Існує й інша формула визначення даного показника, що враховує зміну залишків грошових коштів протягом аналізованого періоду, оскільки вони використовуються для фінансування витрат періоду:

$$K_{\text{ЛП}} = \frac{CIF - (ГА_K - ГА_П)}{COF}, \quad (1.8)$$

де $ГА_K$, $ГА_П$ – сума залишку грошових активів підприємства на кінець та на початок періоду відповідно, тис. грн.

Коефіцієнт ефективності грошового потоку підприємства розраховується за формулою:

$$K_{ЕГП} = \frac{NCF}{COF} = K_{ЛГП} - 1, \quad (1.9)$$

де NCF – чистий грошовий потік підприємства за період, тис. грн.

Економічний зміст цього показника аналогічний показникам рентабельності. Відмінність полягає в тому, що він дає змогу оцінити співвідношення не доходів і витрат, а надходжень і видатків коштів за період, при цьому абсолютним показником результативності діяльності є не прибуток, а чистий грошовий потік.

Додатне значення коефіцієнта ефективності грошових потоків означає, що надходження коштів у звітному періоді перевищували видатки, тобто підприємство було ліквідним і платоспроможним.

Коефіцієнт обслуговування боргу обчислюється за формулою:

$$K_{ОБ} = \frac{ПК}{NCF}, \quad (1.10)$$

де $ПК$ – обсяг позикового капіталу підприємства.

Він характеризує здатність підприємства обслуговувати свої зобов'язання за рахунок чистого грошового потоку від операційної діяльності. Даний показник є одним з найбільш важливих в системі показників ліквідності та платоспроможності підприємства, оскільки на його основі відбувається прийняття управлінських рішень щодо залучення кредитних ресурсів.

Таким чином, забезпечення ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства вимагає застосування спеціальної методики аналізу цих складових фінансового стану, яка дає можливість

залежно від поставлених завдань проводити оцінку здатності підприємства погашати свої зобов'язання як у цілому, так і в розрізі окремих видів платоспроможності, станом на певний момент часу і в динаміці, в цілому за певний період часу.

1.3 Формування фінансової політики управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Сучасні економічні умови господарювання вимагають від керівництва підприємств нових підходів до управління ліквідністю і платоспроможністю з урахуванням швидкої зміни зовнішнього середовища, можливості її негативного впливу на результати фінансово-господарської діяльності та необхідності розробки відповідних захисних заходів щодо мінімізації можливих загроз.

При цьому потрібно застосовувати системний підхід та в комплексі формувати цілісну фінансову політику управління ліквідністю та платоспроможністю як невід'ємну складову фінансового менеджменту підприємства, пов'язану з іншими його елементами [23].

Управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства в сучасних умовах являє собою певну систему, яка охоплює практично всі елементи фінансового менеджменту (рис. 1.2).

При обґрунтуванні концептуальних засад раціонального управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства слід виходити з прийнятого трактування відповідних понять, змісту основних задач фінансового менеджменту та загальних принципів його організації.

На нашу думку, формування політики управління ліквідністю та платоспроможністю має ґрунтуватися на таких базових принципах фінансового менеджменту: системності, плановості, цільової спрямованості, стратегічної орієнтованості, варіативності.

Рисунок 1.2 – Складові системи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства

Згідно з принципом плановості та системності потрібно комплексно поєднувати всі напрями, прийоми та методи фінансового менеджменту з метою підтримки фінансової рівноваги підприємства як у короткостроковому періоді (за рахунок збалансованого управління його грошовими потоками та підтримки достатньої ліквідності його оборотних коштів), так і в довгостроковому періоді (за рахунок формування ефективної політики фінансування господарської та інвестиційної діяльності й оптимізації структури капіталу), що є головною умовою постійної платоспроможності.

Враховуючи принцип цільової спрямованості, завдання оптимізації грошового обігу на підприємстві може стати пріоритетним у випадку, коли в поточній фінансово-господарській діяльності намітилися проблеми з

технічною платоспроможністю і потрібно вживати серйозні заходи щодо прискорення оборотності коштів та підвищення ліквідності його активів.

Разом з тим, виходячи з принципу стратегічної орієнтованості, тактичні задачі підтримки ліквідності та платоспроможності підприємства повинні вирішуватися з урахуванням стратегії його довгострокового розвитку, що передбачає упереджуваче управління грошовими потоками з метою забезпечення такої структури активів, яка б позитивно впливала на його інвестиційний розвиток [24].

За принципом варіативності необхідно прогнозувати різноманітні варіанти розміщення грошових коштів з метою пошуку таких альтернатив, які дають змогу оптимально поєднувати задачі забезпечення ліквідності та платоспроможності з досягненням належної прибутковості активів при допустимому рівні ризику [25].

При формуванні політики управління ліквідністю та перспективною платоспроможністю необхідно враховувати, що остання характеризується достатньою часткою власного капіталу у складі джерел фінансування для гарантування постійної можливості підприємства погашати свої зобов'язання. Достатній рівень частки власного капіталу залежить від обраного менеджментом стандарту фінансування – традиційного або функціонального.

При традиційному підході перспективна платоспроможність підприємства визначається такими правилами:

– правило мінімальної фінансової рівноваги, яка заснована на наявності обов'язкової позитивної ліквідності, тобто необхідному формуванні певного резерву платоспроможності на покриття ризику виникнення невідповідності в обсягах, періодах та швидкості оборотності короткострокових елементів активу і пасиву балансу (таким резервом є робочий капітал – перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями);

– правило максимальної заборгованості – довго- та середньострокові зобов'язання не повинні перевершувати половини постійного капіталу, який

включає власний капітал і прирівняні до нього довгострокові джерела коштів [26].

Функціональний підхід передбачає дотримання таких вимог:

– скориговане правило фінансової рівноваги: власний і прирівняний до нього капітал повинні повністю покривати стабільно розміщені активи (необоротні активи), тобто резерв ліквідності оцінюється за величиною власних оборотних коштів;

– короткострокове фінансування базується на тому, що сума потреби в оборотних активах (у розмірі джерел власних оборотних коштів) міняється протягом звітного періоду і ці зміни можуть привести до однієї з альтернатив: або до зайвого забезпечення оборотними активами, внаслідок чого тимчасово з'являються вільні джерела власних оборотних коштів, або незадоволення потреби в оборотних активах, унаслідок чого доводиться використовувати позикові кошти.

За функціональним підходом питома вага короткострокових зобов'язань у складі джерел фінансування не може перевищувати частку ліквідних активів (грошові кошти і фінансові інвестиції, поточна дебіторська заборгованість і запаси, призначені до продажу). Решта вартості активів повинна бути профінансована за рахунок власного капіталу або довгострокових зобов'язань. З урахуванням цього, необхідна (достатня) частка власного капіталу у складі джерел фінансування є індивідуальною для кожного підприємства і на кожен звітну дату [27].

Коли вирішується проблема забезпечення необхідного приросту активів джерелами фінансування, найбільш сприятлива для підприємства ситуація з позиції забезпечення перспективної платоспроможності складається, якщо приріст нерозподіленого прибутку, амортизаційних відрахувань, інших власних джерел фінансування дорівнює приросту необоротних активів і необхідних запасів. Приріст решти елементів активів може бути забезпечений збільшенням поточних зобов'язань підприємства. При цьому в першу чергу розглядаються можливості збільшення

кредиторської заборгованості шляхом цілеспрямованої зміни умов розрахунків з постачальниками і підрядниками щодо термінів платежів. Що стосується додаткового залучення короткострокових позикових коштів, то його доцільність визначається можливим приростом рентабельності власного капіталу [28].

Таким чином, головним завданням в управлінні перспективною платоспроможністю є доведення до необхідних розмірів власних оборотних коштів та робочого капіталу.

Для ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю необхідно визначити, які види діяльності та які елементи активів чи пасивів сприяли зростанню або зменшенню грошових коштів, оборотних активів, власного оборотного та робочого капіталу і в якій мірі. При цьому оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства має зосереджуватися, насамперед, на вивченні й аналізі причин фінансових утруднень підприємства.

Як правило, причинами неплатоспроможності є: невиконання плану з випуску й реалізації продукції; порушення структури й асортименту продукції, зниження її якості; збільшення собівартості продукції; недотримання режиму економії; недовиконання плану прибутків і як результат – дефіцит власних джерел самофінансування; в умовах конкуренції втрата каналів реалізації й постійних покупців, замовників; неплатоспроможність самих покупців і замовників; низька оборотність обігового капіталу; відволікання коштів у наднормативні запаси сировини, матеріалів, готової продукції; інфляційні процеси й податкова політика, зокрема високий відсоток оподатковування [29].

При розробці політики управління ліквідністю підприємства потрібно враховувати особливості необоротних та оборотних активів як об'єктів фінансового управління.

Стратегія управління активами значною мірою залежить від ступеня їх ліквідності. Головне завдання фінансового менеджменту в сфері управління

ліквідністю полягає в обґрунтуванні оптимального варіанту вкладення коштів у оборотні активи за критерієм максимізації рівня ліквідності. При цьому з огляду на необхідність забезпечення перспективної платоспроможності також необхідно в процесі управління необоротними активами намагатися забезпечувати повернення інвестованих коштів у найкоротші строки шляхом використання методів прискореної амортизації.

Тактичні рішення в області управління платоспроможністю пов'язані з оптимізацією величини та структури оборотних активів і полягають у виборі відповідної політики управління запасами, грошовими коштами, дебіторською заборгованістю. При цьому можуть використовуватися дві тактики вибору величини оборотних активів залежно від їх співвідношення з обсягами реалізації: обмежуюча та гнучка.

При використанні обмежуючої тактики підтримується обсяг оборотних активів на мінімально можливому рівні, тобто підприємство не створює додаткових резервів, підтримує сувору дисципліну розрахунків з постачальниками. Така тактика зменшує витрати на обслуговування оборотних активів, мінімізує ризик втрат при використанні оборотних коштів. Але дана модель обмежує можливості підприємства щодо збільшення прибутків за рахунок розширення обсягів діяльності і швидкого реагування на зміни ринкової кон'юнктури. Вона може бути ефективною в політиці управління платоспроможністю тільки на тих підприємствах, що характеризуються невеликим обсягом короткострокових зобов'язань, оскільки при значних їх розмірах мінімізація оборотних активів супроводжуватиметься низькими рівнями ліквідності та поточної платоспроможності [30].

Тому, на наш погляд, більшого поширення повинна набути гнучка тактика, основний зміст якої полягає у забезпеченні високого співвідношення між поточними активами і обсягом реалізації, тобто підприємство збільшує такі статті балансу, які забезпечують можливість збільшення обсягів виробництва при відповідній зміні кон'юнктури ринку і дають змогу

стимулювати обсяг продажів за рахунок надання відстрочки платежів. До таких статей можна віднести: грошові кошти, цінні папери, страхові і резервні запаси. В результаті ліквідність та платоспроможність підприємства збільшується за умови формування переважної частини його оборотних коштів на довгостроковій основі. Проте дана політика є витратною, тому управління платоспроможністю на її основі передбачає постійний пошук компромісу між скороченням прибутковості, пов'язаним із зростанням витрат на формування та обслуговування оборотних активів, і нарощенням ліквідності та платоспроможності.

Управління ліквідністю оборотних активів підприємства повинно обов'язково поєднуватися з управлінням поточними пасивами, оскільки від їх узгодженості залежить формування та можливість нарощення чистого оборотного (робочого) капіталу. При цьому важливе значення має обрана стратегія фінансування оборотних активів. У теорії фінансового менеджменту виділяють чотири моделі її реалізації: ідеальну, агресивну, консервативну та компромісну.

Ідеальна модель полягає в тому, що довгострокові пасиви встановлюються на рівні необоротних активів, а короткострокові зобов'язання – оборотних активів. В цих умовах у підприємства відсутні як власні оборотні кошти, так і робочий капітал. У реальному житті ідеальна модель практично не застосовується через те, що вона є досить ризиковою, оскільки не передбачає формування резерву платоспроможності.

Агресивна модель фінансування оборотних активів полягає в тому, що довгострокові пасиви є джерелом покриття необоротних активів та постійної частини оборотних, тобто їх мінімуму, який необхідний для здійснення господарської діяльності, визначеного на основі нормування без врахування страхових запасів.

У цьому разі змінна частина оборотних активів у повному обсязі забезпечує погашення короткострокових зобов'язань. Робочий капітал дорівнює постійній частині оборотних активів.

З позиції ліквідності і поточної платоспроможності ця стратегія також є ризикованою, оскільки обмежуватися лише мінімумом поточних активів досить складно. Таку стратегію фінансування оборотних активів може дозволити собі підприємство, яке не має проблем з отриманням короткострокових кредитів або комерційних кредитів постачальників. Крім того, агресивна політика здатна знизити ризик неплатоспроможності, але не може забезпечити високої рентабельності активів [31].

Консервативна модель фінансування оборотних активів передбачає, що змінна частина поточних активів також покривається довгостроковими пасивами. Як правило, дана модель застосовується на початкових стадіях діяльності підприємства за умови достатньої величини капіталу власників підприємства і доступності довгострокових кредитів для інвестиційного фінансування. У цьому разі через відсутність короткострокової заборгованості у підприємства забезпечується високий рівень платоспроможності.

Компромісна модель фінансування оборотних активів найбільш реальна. Сутність її полягає в тому, що необоротні активи, постійна частина оборотних активів і приблизно 0,5 змінної частини поточних активів покриваються довгостроковими пасивами. При цьому робочий капітал визначається як різниця між довгостроковими пасивами і необоротними активами. Зауважимо, що при її використанні в окремі періоди господарської діяльності підприємство може мати надмірні обсяги оборотних активів, що негативно впливає на розмір прибутку [32].

Отже, вибираючи стратегію фінансування оборотних активів, необхідно орієнтуватися на бажане співвідношення між рівнем рентабельності та рівнем ризику втрати платоспроможності підприємства, яке оцінюється необхідною величиною робочого капіталу.

Характер заходів, що вживатимуться з метою досягнення цільового рівня платоспроможності залежить від того, який з показників фінансового стану у підприємства має незадовільні значення.

Так, факторами, що підвищують коефіцієнт поточної ліквідності є: максимальне обмеження вкладень капіталу у важколіквідні та недопущення вкладень у неліквідні поточні активи; наявність «чистих» поточних активів (у вигляді грошових коштів, цінних паперів, які можуть бути перетворені на гроші негайно) у розмірі, достатньому для покриття фінансових зобов'язань, строки сплати за якими настали або настануть у найближчий час; залучення у господарський обіг позикових коштів на максимально тривалий час.

Отже, для підвищення коефіцієнта покриття необхідно поповнювати реальний власний капітал і стримувати зростання позаоборотних активів і довгострокової дебіторської заборгованості. При цьому в процесі управління платоспроможністю необхідно уникати збільшення даного показника за рахунок уповільнення оборотності коштів, вкладених у запаси, а також зростання дебіторської заборгованості.

В свою чергу, для підвищення показника термінової платоспроможності необхідно сприяти зростанню забезпеченості запасів власними оборотними коштами, для чого варто збільшувати власні оборотні кошти й знижувати рівень запасів [33].

Отже, при розробці політики раціонального управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства окремо доцільно розробляти комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ліквідності та прискорення оборотності в розрізі окремих видів поточних активів (товарно-матеріальних запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій). При цьому обов'язково потрібно враховувати особливості та тривалість операційного та фінансового циклів підприємства в розрізі окремих видів діяльності, а потім вже визначати, в якому напрямку треба змінити активи чи пасиви, щоб сума його грошових коштів збільшилась.

Чим менша тривалість фінансового циклу, тим менше фінансових ресурсів потрібно для фінансування виробничих потреб підприємства (з урахуванням необхідності надання відстрочок платежів покупцям продукції для стимулювання збуту та можливості отримання відстрочок платежів з

боку постачальників).

Зменшити фінансовий цикл можна шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення обертання кредиторської заборгованості підприємства постачальникам.

Розробляючи заходи щодо зменшення фінансового циклу важливо враховувати поточний стан кон'юнктури ринків ресурсів та готової продукції. Так, при високому попиті на сировину підприємству важко скористатися відстрочками платежів з боку постачальників, що призводить до зменшення часу обертання кредиторської заборгованості й одночасного збільшення тривалості фінансового циклу. З іншого боку, у випадку високого попиту на продукцію підприємства відсутня необхідність пом'якшення умов розрахунків з покупцями. В результаті цього зменшується тривалість обертання дебіторської заборгованості і скорочується загальна тривалість фінансового циклу.

Як показує зарубіжний та вітчизняний досвід, деякі малі підприємства, що в основному займаються операціями купівлі-продажу і мають невисоку частку доданої вартості у загальній ціні реалізованої продукції, за рахунок вдалого маневрування відстрочками платежів не лише покривають потреби у фінансуванні запасів і дебіторської заборгованості, але й мають додаткове джерело фінансування за рахунок комерційних кредитів постачальників [34].

Ефективне управління абсолютною платоспроможністю досягається, насамперед, за рахунок раціонального управління грошовими потоками, яке визначається синхронізацією надходжень і видатків, певною мірою залежить від організації оперативного фінансового планування, яке включає розробку платіжного календаря. При цьому фінансовий менеджер повинен акцентувати увагу на вирішенні наступних управлінських завдань: визначення мінімально необхідного обсягу грошових коштів, достатнього для обслуговування поточної господарської діяльності; постійний моніторинг вхідних і вихідних грошових потоків; нівелювання коливань в

обсягах надходжень і виплат грошових коштів з метою запобігання платіжної кризи в окремі проміжки часу; оптимізація системи розрахунків з постачальниками і покупцями, тобто обґрунтування політики надання комерційних кредитів і отримання відстрочки платежів [35].

З позицій теорії інвестування грошові кошти являють собою окремий випадок інвестицій у товарно-матеріальні цінності, а тому управління ними повинно здійснюватися на загальних засадах: підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперервного здійснення поточних розрахунків; врахування діапазону сезонних змін залишку грошових коштів; створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів діяльності; формування резерву грошових коштів для компенсації непередбачених витрат і можливих втрат у процесі фінансово-господарської діяльності; своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів.

Таким чином, управління ліквідністю та платоспроможністю – це складний комплексний процес, що охоплює майже всі складові сучасного фінансового менеджменту. Тільки раціональне поєднання наявних методів та інструментарію управління активами та пасивами підприємства, грошовими потоками та прибутковістю дає можливість досягти бажаних рівнів ліквідності та платоспроможності й забезпечити її збереження протягом тривалого періоду часу. При цьому головна проблема такого управління полягає в об'єктивному протиріччі двох пов'язаних завдань фінансово менеджменту – підвищення ліквідності і платоспроможності, а також досягнення необхідної рентабельності.

Тому управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства потрібно будувати на засадах постійного компромісу щодо одночасної мінімізації ризику втрати платоспроможності та ризику втраченої вигоди з урахуванням визначених стратегічних та тактичних пріоритетів фінансово-економічного розвитку підприємства.

Висновки до розділу 1

Важливе місце у роботі фінансового менеджера посідає підтримка ліквідності підприємства, а також його платоспроможності в довгостроковій та короткостроковій перспективі, тобто його здатності вчасно й у повному обсязі виконувати планові платежі та термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності.

Ліквідність підприємства – це його здатність нести відповідальність різними видами активів, окремо або в цілому, за своїми платіжними зобов'язаннями у будь-який момент часу поточного і планового періодів згідно з укладеними договорами, при цьому вона може бути забезпечена як приростом активів, так і приростом пасивів.

Платоспроможність характеризує здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання й забезпечувати погашення довгострокових зобов'язань, у частині, що стануть короткостроковими в наступному звітному періоді, в повному обсязі й у визначений термін за рахунок наявних та отриманих від реалізації активів грошових коштів за умови збереження безперервності виробничої діяльності.

Забезпечення ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства вимагає застосування спеціальної методики аналізу цих складових фінансового стану, яка дає можливість залежно від поставлених завдань проводити оцінку здатності підприємства погашати свої зобов'язання як у цілому, так і в розрізі окремих видів платоспроможності, станом на певний момент часу і в динаміці, в цілому за певний період часу.

Сучасні економічні умови господарювання вимагають від керівництва підприємств нових підходів до управління ліквідністю і платоспроможністю з урахуванням швидкої зміни зовнішнього середовища, можливості її негативного впливу на результати фінансово-господарської діяльності та необхідності розробки відповідних захисних заходів щодо мінімізації

можливих загроз.

Управління ліквідністю та платоспроможністю – це складний комплексний процес, що охоплює майже всі складові сучасного фінансового менеджменту. Тільки раціональне поєднання наявних методів та інструментарію управління активами та пасивами підприємства, грошовими потоками та прибутковістю дає можливість досягти бажаних рівнів ліквідності та платоспроможності й забезпечити її збереження протягом тривалого періоду часу.

2 АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ Й ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВОЇ КОРПОРАЦІЇ УКРАЇНИ

2.1 Організаційно-економічна характеристика корпорації

Державна продовольчо-зернова корпорація України є національним оператором зернового ринку України. Вона позиціонує себе лідером у сфері зберігання, переробки, перевалки та експорту зернових.

Створена в 2010 році АТ «ДПЗКУ» мала бути найбільш потужною державною вертикально-інтегрованою компанією в аграрному секторі економіки України. Корпорації належить 10% сертифікованих елеваторних потужностей України. Можливості портових терміналів АТ «ДПЗКУ» дозволяють забезпечити до 6% середньорічних обсягів експортної перевалки українського зерна. Переробні підприємства корпорації здатні задовольнити до 10% потреб внутрішнього ринку України у борошні, крупах та комбікормах. Основні види діяльності корпорації:

- торгівля (закупівлі та експорт зерна);
- переробка (виробництво борошномельної продукції, круп, пластівців, мюслів та комбікормів, а також експорт продуктів переробки);
- послуги елеваторів (приймання, зберігання, доведення до базисних кондицій та відвантаження зерна);
- портова перевалка та логістичні послуги [36].

На сьогодні єдиним акціонером АТ «ДПЗКУ» та органом, який здійснює функції загальних зборів, є держава в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України. Загальні збори не скликаються. У зв'язку з чим, усі документи, що пов'язані з проведенням засідань вказаним органом управління та ухвалення ним рішень у АТ «ДПЗКУ» відсутні. Рішення з питань, що віднесені до компетенції загальних зборів АТ «ДПЗКУ» приймає Міністерство аграрної політики та продовольства України одноосібно [37].

Корпорація покликана забезпечувати конкурентну перевагу України на світовому ринку торгівлі зерновими через гарантоване виконання взятих на себе зобов'язань, забезпечення ліквідного попиту на вітчизняну сільгосппродукцію завдяки розширенню ринків збуту та ефективній логістичній інфраструктурі.

Основним завданням корпорації є реалізація державної політики щодо стимулювання інноваційного розвитку АПК на принципах результативності та ефективного корпоративного управління.

Візія Державної продовольчо-зернової корпорації України – стати лідером Чорноморського регіону з торгівлі сільгосппродукцією.

Натомість, за три квартали 2021 року Акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України» отримало чисті збитки на суму 327,9 млн грн [38]. Це також відображено в додатку А.

До того ж, Міністерство фінансів України переказало замість Державної продовольчо-зернової корпорації 2,5 млрд грн виплати за кредитом перед китайським банком [39].

Тому, фахівці Держаудитслужби провели державний фінансовий аудит діяльності акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» за період з 01.04.2020 р. по 31.12.2021 р., у межах якого досліджені питання, визначені протокольним доручення Кабінету Міністрів України від 09 лютого 2022 р., щодо законного та ефективного використання залучених під державні гарантії кредитних коштів.

Загалом за результатами аудиту виявлено порушень/недоліків у фінансово-господарській діяльності корпорації на суму понад 1905,3 млн грн, в тому числі, що можуть призвести до втрат, в обсязі 1550,4 млн грн.

Однією з основних причин збиткової діяльності корпорації стало укладання на не вигідних для АТ «ДПЗКУ» умовах кредитного договору та договору про співпрацю з китайськими партнерами. З огляду на зазначене, корпорація щорічно не виконувала запланований обсяг експортних поставок зернових, унаслідок чого виник ризик втрати корпорацією коштів за

триваючим судовим спором між АТ «ДПЗКУ» та ССЕС на загальну суму понад 40,6 млн дол. США (еквівалент 1108,2 млн грн) та існує ризик виникнення нових судових спорів на суму понад 51,7 млн дол. США.

Крім того, аудитом виявлені випадки укладання сумнівних зовнішньоекономічних договорів, що можуть призвести до втрати корпорацією активів на суму 796,3 млн грн або 29 млн дол. США (еквівалент). У попередніх контрольних періодах укладання сумнівних угод спричинило неповернення валютної виручки на загальну суму 115,5 млн дол. США, що наразі може призвести до втрат у формі пені за неповернення вказаної валютної виручки на суму близько 680 млн грн, у разі прийняття судових рішень на користь податкових органів.

Укладання корпорацією договорів із ризикованими вітчизняними контрагентами (зокрема, на закупівлю зернових без здійснення контролю за їх походженням) призвело до зменшення податковими органами (за результатами перевірок декларацій з податку на додану вартість) сум відшкодування цього податку на суму 191,8 млн грн, що у разі прийняття судами рішень на користь податкових органів призведе до непродуктивних витрат на зазначену суму.

Крім того, неефективні та необґрунтовані управлінські рішення щодо закупівлі товарів (мікродобрив) та послуг (фінансового консультування, страхування та перевалки зерна) призвели до непродуктивних витрат кредитних коштів на суму близько 140,2 млн грн.

Наразі залишається висока імовірність невідшкодування нестач зернової продукції виявлених інвентаризаціями у сторонніх зберігачів у 2019 році на загальну суму 73,2 млн грн. Через незабезпечення корпорацією належного зберігання товарно-матеріальних цінностей покладавців нею понесено непродуктивні витрати на відшкодування їх вартості на загальну суму близько 6,4 млн грн [40].

Усе це вже свідчить про переддефолтний стан корпорації, втім проаналізуємо ще фінансово-економічні показники, що доступні. Адже в

загальному доступі є фінансова звітність лише по 2020 р. включно. Вдалося знайти за 2021 р. тільки звіт про виконання фінансового плану Державною продовольчо-зерною корпорацією України.

В табл. 2.1 проаналізовані необоротні активи корпорації.

Таблиця 2.1 – Аналіз необоротних активів Державної продовольчо-зернової корпорації України, тис. грн

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення, +/-	
					2020/ 2018 рр.	2021/ 2018 рр.
Нематеріальні активи	7910	14077	14560	×	6650	×
первісна вартість	10784	18440	20012	×	9228	×
накопичена амортизація	-2874	-4363	-5452	×	-2578	×
Незавершені капітальні інвестиції	394020	358429	349559	38118	-44461	-355902
Основні засоби	3230872	3192533	3108203	3051707	-122669	-179165
первісна вартість	3419099	3503368	3517642	3539792	98543	120693
накопичений знос	-188227	-310835	-409439	488085	-221212	676312
Довгострокові фінансові інвестиції	5537653	0	0	×	-5537653	×
Усього необоротних активів	9170455	3565039	3472322	3408672	-5698133	-5761783

Звісно, інформації для порівняння за кожною статтею необоротних активів бракує, проте для того, щоб об'єктивно оцінити стан, її достатньо.

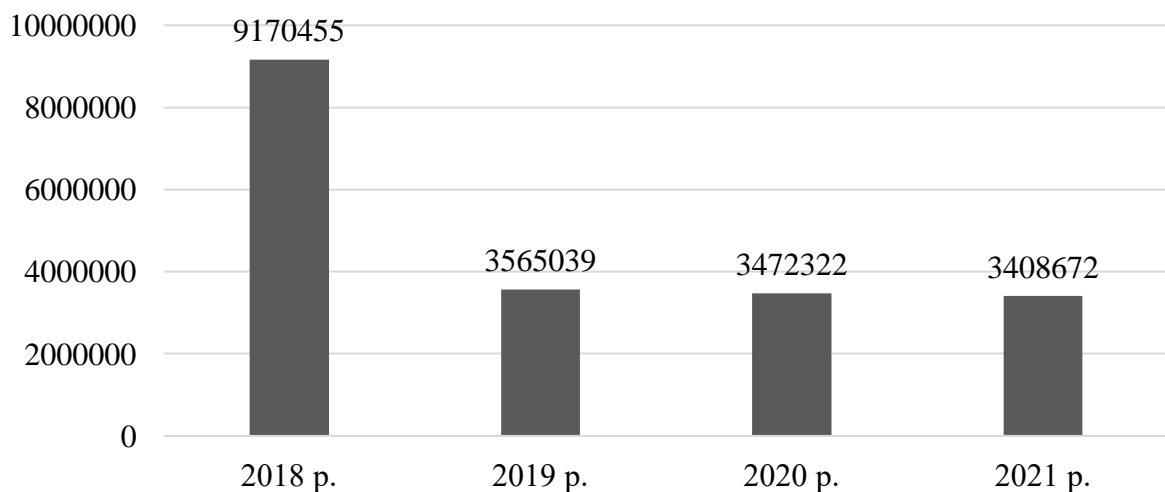

Рисунок 2.1 – Скорочення необоротних активів корпорації, тис. грн

Наприклад, з даних рис. 2.1 видно, що активи корпорації знизилися майже втричі ще в 2019 р., а потім відбувалося незначне скорочення. Тому, це дає підстави для припущення, що перші суттєві симптоми погіршення фінансового стану Державної продовольчо-зернової корпорації України відбулися саме в 2019 р., а далі негативний ефект продовжував наростати.

В табл. 2.2 проаналізовані оборотні активи корпорації.

Таблиця 2.2 – Аналіз оборотних активів Державної продовольчо-зернової корпорації України, тис. грн

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення, +/-	
					2020/ 2018 рр.	2021/ 2018 рр.
Запаси	7644444	3487261	3882874	×	-3761570	×
виробничі запаси	609603	692553	554672	×	-54931	×
незавершене виробництво	36056	45563	51371	×	15315	×
готова продукція	90810	32545	6858	×	-83952	×
товари	6907975	2716600	3269973	×	-3638002	×
Поточні біологічні активи	21112	26410	42360	×	21248	×
Дебіторська заборгованість покупців	567537	584833	458264	×	-109273	×
Інша дебіторська заборгованість	1877538	1553192	1508254	×	-369284	×
за авансами постачальникам	292689	105908	4598	×	-288091	×
за податками	1335405	1358504	1466048	×	130643	×
у тому числі з податку на прибуток	2269	4192	4192	×	1923	×
за розрахунками з нарахованих доходів	223954	86473	33434	×	-190520	×
з іншими дебіторами	25490	2307	4174	×	-21316	×
Поточні фінансові інвестиції	8827038	4737240	4241190	×	-4585848	×
Гроші та їх еквіваленти	3433526	6763630	2238294	825644	-1195232	-2607882
Витрати майбутніх періодів	6176	16961	109122	×	102946	×
Усього оборотних активів	22377371	17169527	12480358	5954823	-9897013	-16422548

Оборотні активи зменшувалися стрімко (рис. 2.2).

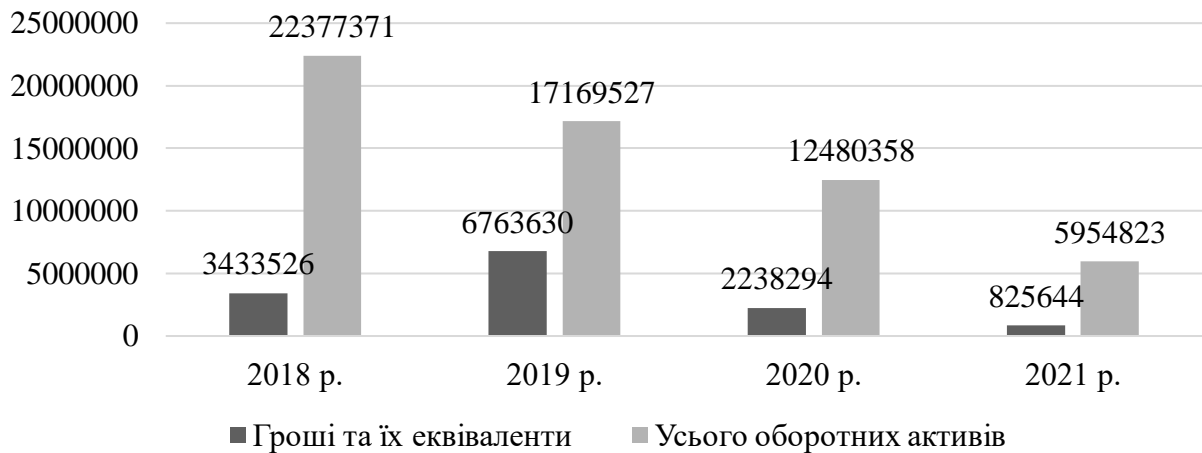

Рисунок 2.2 – Зменшення оборотних активів АТ «ДПЗКУ», тис. грн

Доводиться констатувати, що корпорація збиткова традиційно, втім зараз її збитки загрожують банкрутством [41].

Хоча до складу АТ «ДПЗКУ» входить розгалужена мережа філій: лінійні та портові елеватори, млини, комбікормові та круп'яні заводи.

Сумарно 53 підрозділи-філії корпорації можуть зберігати 3,7 млн т зернових, включаючи близько 2,5 млн т на рік сумарних потужностей з перевалки зернових вантажів на експорт в Одеському та Миколаївському портах. Державна продовольчо-зернова корпорація запустила млини для забезпечення борошном населення та військових підрозділів в умовах воєнного стану [42].

2.2 Аналіз ліквідності та поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України

Важливим фактором формування короткострокової платоспроможності підприємства є ліквідність його балансу. В табл. 2.3 представлено баланс ліквідності, групування активів та пасивів якого здійснено на основі

традиційного підходу, викладеного раніше.

Таблиця 2.3 – Баланс ліквідності Державної продовольчо-зернової корпорації України, тис. грн

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	У середньому за період
Групи активів				
1. Високоліквідні	49129	41494	134320	74981
2. Швидколіквідні	486335	525360	704760	572152
3. Повільноліквідні	592021	516853	827455	645443
4. Важколіквідні	1273113	1214475	2408026	1631871
Баланс	2400598	2298182	4074561	2924447
Групи пасивів				
1. Найбільш термінові	770175	620579	983501	791418
2. Короткострокові	723206	558231	1211879	831105
3. Довгострокові	495067	695812	1288313	826397
4. Постійні	412150	423560	590868	475526
Баланс	2400598	2298182	4074561	2924447
Надлишок (+) або дефіцит (-) платіжних засобів				
За 1 групою	-721046	-579085	-849181	-716437
За 2 групою	-236871	-32871	-507119	-258953
За 3 групою	96954	-178959	-460858	-180954
За 4 групою	860963	790915	1817158	1156345
Коефіцієнт ліквідності балансу	0,43	0,46	0,29	0,39

Як видно з аналізу даних табл. 2.3 щодо співвідношення певних груп активів і пасивів, баланс Державної продовольчо-зернової корпорації України не є абсолютно ліквідним.

Протягом усього трирічного періоду, що аналізується, на підприємстві спостерігається дефіцит високоліквідних і швидколіквідних активів для покриття найбільш термінових і короткострокових зобов'язань, що свідчить про значні проблеми з короткостроковою платоспроможністю. Зауважимо, що в динаміці величина даного дефіциту платіжних засобів має тенденцію до зростання. Для комплексної оцінки ліквідності балансу в цілому було визначено загальний показник ліквідності за формулою:

$$K_{ЛБ} = \frac{A_1 \times BA_1 + A_2 \times BA_2 + A_3 \times BA_3}{\Pi_1 \times ВП_1 + \Pi_2 \times ВП_2 + \Pi_3 \times ВП_3}, \quad (2.1)$$

де BA та $ВП$ – питома вага (частка) відповідних груп активів та пасивів в їх загальному підсумку.

Коефіцієнт ліквідності балансу можна також розрахувати за формулою:

$$K_{ЛБ} = \frac{A_1 + 0,5 \times A_2 + 0,3 \times A_3}{\Pi_1 + 0,5 \times \Pi_2 + 0,3 \times \Pi_3}. \quad (2.2)$$

Загальний показник ліквідності балансу показує відношення суми всіх платіжних засобів до суми всіх платіжних зобов'язань з урахуванням їх ліквідності. Цей показник дає змогу порівнювати баланси підприємств за різні періоди, баланси різних підприємств та визначати найбільш ліквідні баланси.

Таблиця 2.4 – Платіжний баланс Державної продовольчо-зернової корпорації України, тис. грн

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	У середньому за період
Наявність коштів для покриття заборгованості				
Грошові кошти та їх еквіваленти	49129	41494	134320	74981
Розрахунки з дебіторами	486335	525360	704760	572152
у т.ч. за товари, роботи, послуги	209299	311640	529314	350084
Всього	535464	566854	839080	647133
Негайні та інші платежі				
Короткострокова заборгованість за кредитами	173222	191499	372649	245790
Кредиторська заборгованість та зобов'язання за розрахунками	722134	573187	917055	737459
у т.ч. за товари, роботи, послуги	561574	451629	797140	603448
Всього	895356	764686	1289704	983249
Сальдо: активне (+) або пасивне (-)	-359892	-197832	-450624	-336116
у т.ч. за товари, роботи, послуги	-352275	-139989	-267826	-253363
Платіжний баланс	535464	566854	839080	647133

З аналізу даних табл. 2.3 видно, що коефіцієнт ліквідності балансу суттєво зменшився з 2019 року по 2021 рік, а в середньому за три роки його значення є недостатньо високим, що свідчить про значні проблеми з ліквідністю Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Для подальшої оцінки короткострокової платоспроможності проведемо також аналіз платіжного балансу підприємства (табл. 2.4).

Державної продовольчо-зернової корпорації України відповідно до даних табл. 2.4 протягом трьох років мало пасивне сальдо платіжного балансу, також сальдо щодо розрахунків за товари, роботи, послуги мало від'ємне значення, проте розмір останнього зменшувався.

Далі проведемо аналіз грошової платоспроможності підприємства, яка характеризує його здатність погашати зобов'язання за короткостроковими кредитами за рахунок наявних високоліквідних активів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Грошова платоспроможність підприємства за 2019-2021 роки, тис. грн

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	У середньому за період
Засоби платежу				
Грошові кошти та їх еквіваленти	49129	41494	134320	74981
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0
Всього	49129	41494	134320	74981
Платіжні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	173222	191499	372649	245790
Всього	173222	191499	372649	245790
Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,28	0,22	0,36	0,31

Як видно з наведених даних, коефіцієнт грошової платоспроможності підприємства у 2021 році становив 0,36, що на 0,08 вище рівня 2019 року та на 0,14 вище рівня 2020 року. В середньому щорічно протягом 2019-2021 років Державної продовольчо-зернової корпорації України було здатне

погасити за рахунок наявних залишків найбільш ліквідних активів (грошових коштів) близько 31% своєї заборгованості за короткостроковими кредитами. За цей період поточних фінансових інвестицій не здійснювалося.

Зауважимо, що значну частку своїх абсолютно ліквідних активів підприємство зберігає в іноземній валюті, що зумовлює високий рівень впливу валютного ризику на його ліквідність і платоспроможність.

Недостатність високоліквідних засобів підприємства призвела до того, що значний обсяг строкових зобов'язань виявився покритим активами з відносно невисокою оборотністю – дебіторської заборгованістю та виробничими запасами товарно-матеріальних цінностей.

Головним чинником миттєвої здатності підприємства погашати свої зобов'язання є нормальний рух його грошових коштів, що виражається в якості, збалансованості, рівномірності та ефективності цих грошових потоків.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків підприємства полягає в обмеженості грошових ресурсів, нестійкому фінансовому стані багатьох підприємств, ризику втрати платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими потоками та ін.

Концептуальні основи аналізу грошових потоків поєднують мету, задачі, об'єкти, принципи та способи аналізу. Під аналізом грошових потоків підприємства розуміють процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними [44].

Основна мета аналізу грошових потоків полягає у виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Основними завданнями аналізу грошових потоків є:

– виявлення тенденцій та закономірностей розвитку грошових потоків підприємства;

- оцінка ступеню раціонального використання грошових коштів;
- виявлення та запобігання можливості виникнення банкрутства підприємства;
- вивчення факторів і прогноз збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства;
- пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та ін.

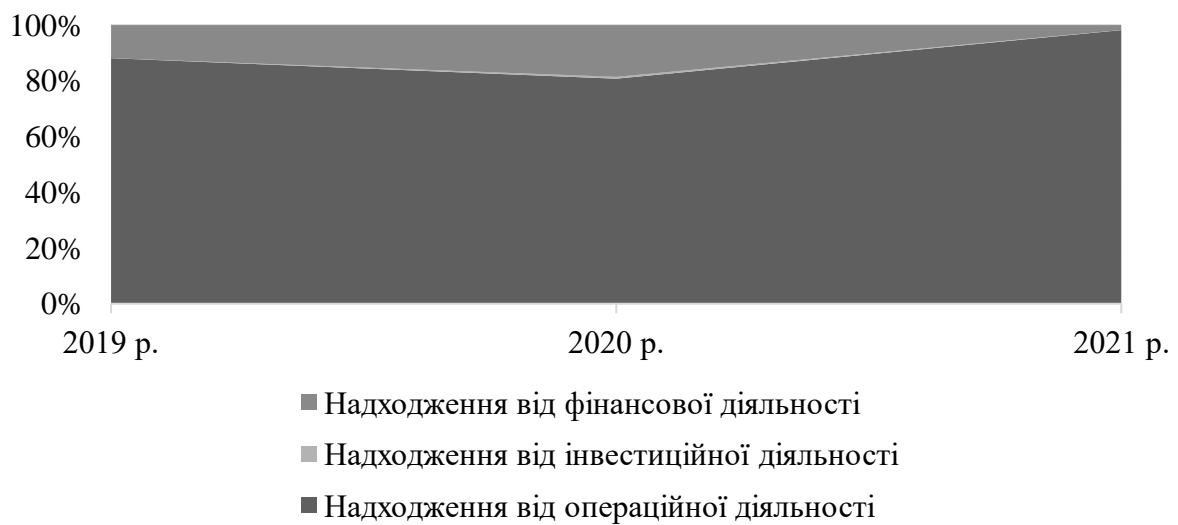
В табл. 2.6 представлено показники динаміки грошових потоків Державної продовольчо-зернової корпорації України, які свідчать про збільшення чистого руху коштів у 2021 році порівняно з його значенням у 2019 році на 108712 тис. грн.

Таблиця 2.6 – Динаміка грошових потоків підприємства за 2019-2021 роки, тис. грн

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення	
				2020 р. до 2019 р.	2021 р. до 2019 р.
Надходження від операційної діяльності	4573364	4132475	5457882	-440889	884518
Витрати за операційною діяльністю	4350794	4012325	5128695	-338469	777901
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	222570	120150	329187	-102420	106617
Надходження від інвестиційної діяльності	1005	34204	2284	33199	1279
Витрати на інвестиційну діяльність	45653	18821	24742	-26832	-20911
Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	-44648	15383	-22458	60031	22190
Надходження від фінансової діяльності	612847	950775	97971	337928	-514876
Витрати на фінансову діяльність	789336	1090991	294555	301655	-494781
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	-176489	-140216	-196584	36273	-20095
Чистий рух коштів за звітний період	1433	-4683	110145	-6116	108712

Найбільш ефективною є операційна діяльність підприємства, що забезпечує його ліквідність і платоспроможність, оскільки чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України мав від'ємні значення в 2012 і 2021 роках, а від фінансової діяльності – протягом усіх трьох років, які були проаналізовані.

Переважну орієнтованість підприємства на операційну діяльність підтверджує також структура валових вхідних та вихідних грошових потоків Державної продовольчо-зернової корпорації України, наведена на рис. 2.3.

Структура валового вхідного потоку підприємства

Структура валового вихідного потоку підприємства

Рисунок 2.3 – Профіль вхідних та вихідних грошових потоків підприємства за 2019-2021 роки

Далі розрахуємо основні показники ефективності руху грошових коштів підприємства за період, що аналізується (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз показників ефективності руху грошових коштів Державної продовольчо-зернової корпорації України за 2019-2021 роки

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	У середньому за період
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1,00	1,01	1,01	1,01
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	0,00	-0,01	0,02	0,00
Коефіцієнт обслуговування боргу	0,00	-0,01	0,03	0,01

У середньому коефіцієнт ліквідності грошового потоку відповідає нормативу, що свідчить про задовільну платоспроможність підприємства, проте оцінюючи значення показників ефективності руху грошових коштів у комплексі, слід зробити дещо інший висновок, а саме про незадовільні рівні ліквідності та поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Таблиця 2.8 – Динаміка показників поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України за 2019-2021 роки

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	У середньому за період
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	0,75	0,92	0,76	0,81
Коефіцієнт термінової платоспроможності (проміжний коефіцієнт покриття)	0,36	0,48	0,38	0,41
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності («кислотний тест»)	0,02	0,02	0,04	0,03
Коефіцієнт відновлення платоспроможності	0,33	0,50	0,34	0,39

Для узагальнюючої оцінки ліквідності та короткострокової

платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України доцільно здійснити аналіз сукупності показників поточної платоспроможності підприємства (табл. 2.8).

Коефіцієнт поточної ліквідності чи коефіцієнт покриття не відповідає нормативному значенню, хоча слід зазначити, що в 2020 році намітилася тенденція до його зростання.

Аналізуючи зміни проміжного коефіцієнту покриття, варто також вказати на його невідповідність нормативу, крім того, найвище його значення спостерігалось в 2020 році, після чого його рівень знизився, що свідчить про погіршення термінової платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України. Щодо коефіцієнту абсолютної платоспроможності, то в 2019 і 2020 роках його значення було вкрай незадовільним, а в 2021 році він дещо зріс, хоча про повну відповідність поки що говорити зарано.

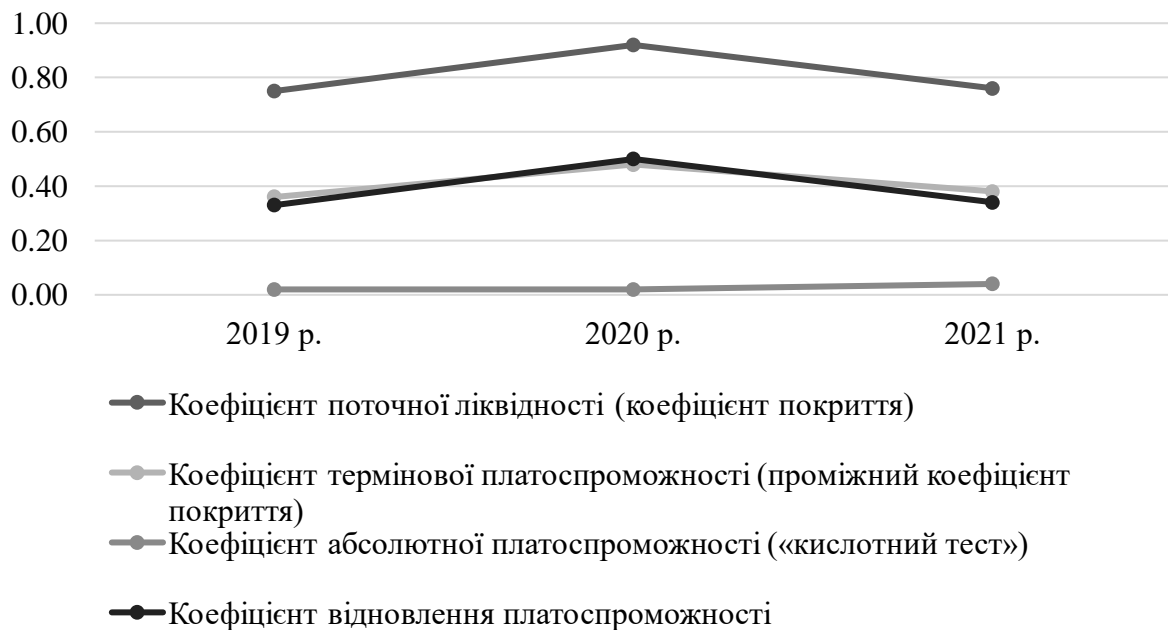

Рисунок 2.4 – Основні показники ліквідності і поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України

Коефіцієнт відновлення платоспроможності, що приймає значення більше 1, свідчить про наявність реальної можливості в підприємства

відновити свою платоспроможність протягом півроку. З огляду на це, а також беручи до уваги результати аналізу даних табл. 2.8, можна зазначити, що хоча коефіцієнт відновлення платоспроможності дещо зростає, Державної продовольчо-зернової корпорації України не в змозі відновити свою ліквідність і поточну платоспроможність, адже значення коефіцієнта менше нормативного.

Більш наочно зміну основних показників поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України за 2019-2021 роки наведено на рис. 2.4.

Узагальнюючи, можна зробити висновок про наявність у підприємства проблем із ліквідністю та поточною платоспроможністю, тому для забезпечення повноти й системності аналізу, необхідно оцінити перспективну платоспроможність Державної продовольчо-зернової корпорації України.

2.3 Оцінка перспективної платоспроможності корпорації

Виявити масштаби можливого погіршення ліквідності та платоспроможності підприємства у майбутньому дає змогу аналіз його перспективної платоспроможності.

Ефективність діяльності вітчизняних металургійних підприємств залежить від того, наскільки швидко, своєчасно та в повному обсязі вони можуть виконати розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями перед контрагентами. Сьогодні в діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання металургійної галузі часто можна спостерігати катастрофічну ситуацію, зумовлену збитковістю підприємств, кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованостей, несприятливим податковим законодавством, погіршенням взаємовідносин із партнерами тощо. За таких умов, щоб уникнути банкрутства та фінансової кризи, виникає потреба

оцінити перспективи розвитку підприємства, спрогнозувати його майбутній фінансово-економічний стан та розробити можливі шляхи попередження негативних явищ. Важливим напрямом при цьому є оцінка перспективної платоспроможності підприємства.

Для забезпечення перспективної платоспроможності підприємства необхідно володіти методикою її аналізу, яка дає змогу визначити, наскільки ефективно здійснюється фінансовий менеджмент на підприємстві. Нажаль, в українській практиці показники, які використовуються при аналізі перспективної платоспроможності чітко не визначені.

Сьогодні існує потреба вдосконалення методичних підходів щодо проведення оцінки перспективної платоспроможності підприємства як одного з основних етапів здійснення аналізу фінансового стану суб'єкту господарювання, що забезпечує виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства та пошук резервів зміцнення його конкурентоспроможності.

Робота підприємства в сучасних умовах передбачає здійснення нормальної фінансової діяльності. При цьому враховується здатність підприємства здійснювати розрахунки по всіх видах зобов'язань: внутрішніх та зовнішніх, короткострокових та особливо довгострокових. Підприємство вважається платоспроможним, якщо активи більші, ніж довгострокові й короткострокові зобов'язання [45].

Для оцінки платоспроможності існує досить значна кількість показників. Це можна пояснити тим, що це важлива категорія для ефективної роботи підприємства, а її глибокий аналіз – запорука стабільної діяльності.

Необхідно відмітити, що ризик неплатоспроможності, як і ризик порушення фінансової стійкості, також відноситься до числа найбільш небезпечних для підприємства, оскільки створює безпосередню загрозу його банкрутства.

Найбільш дієвим засобом запобігання банкрутства підприємства є вчасне виявлення ознак фінансової кризи й аналіз можливостей відновлення

платоспроможності. У системі методів управління фінансовими ризиками підприємства і ризиком неплатоспроможності підприємства зокрема, основна роль належить внутрішнім механізмам їх нейтралізації.

При виявленні ризику неплатоспроможності підприємства слід звертати увагу саме на управління ліквідністю підприємства, адже управління нею дає змогу уникнути тимчасової, а нерідко й досить тривалої неплатоспроможності. Воно полягає в гнучкому та оперативному плануванні та координації виплат за борговими зобов'язаннями, грошових надходжень на рахунки підприємства. При розробці політики управління ліквідністю активів підприємства потрібно враховувати особливості необоротних та оборотних активів як об'єкта фінансового управління. Стратегія управління необоротними активами значною мірою залежить від ступеня їх ліквідності. Управління ліквідністю оборотних активів підприємства повинно обов'язково поєднуватися з управлінням поточними пасивами [46].

Щоб уникнути проблеми неплатежів між підприємствами, які призводять до ризиків неплатоспроможності, доцільно вживати такі заходи:

- відмова від фінансових операцій, рівень ризику за якими надзвичайно високий і не відповідає критеріям ефективної фінансової політики підприємства;

- зниження питомої ваги позикових фінансових ресурсів у господарському обороті;

- підвищення рівня ліквідності активів шляхом збільшення питомої ваги оборотних активів.

Будь-яке підприємство в умовах ринкової економіки здійснює свою діяльність з метою одержання прибутку. Його відсутність або недостатні розміри протягом тривалого періоду означають, що підприємство є неконкурентоспроможним і, відповідно, рано чи пізно воно стає банкрутом та підлягає ліквідації [47].

Досягнення прибутковості відбувається шляхом збільшення обсягів продажу та зниженням витрат. У свою чергу збільшення обсягу продажу це:

– стимулювання попиту на продукцію підприємства (в першу чергу інформування потенційних покупців продукції (цільова реклама), гнучка система знижок, післяпродажне обслуговування, надання вичерпної технічної інформації, до- і післяпродажні консультації щодо технічних характеристик продукції та її експлуатації);

– розширення збутової мережі (можливо саме відсутність регіональних представництв та місцевих дилерів стримує потенційних покупців від вибору на користь продукції підприємства, широка збутова мережа та активна реклама суттєво мінімізують транзакційні витрати покупців);

– вихід на нові ринки (комплексні маркетингові дослідження потенційних ринків збуту, вивчення можливостей та наслідків проведення наступальної (агресивної) маркетингової політики);

– випуск нових конкурентоспроможних видів продукції (технічний прогрес вимагає постійного оновлення асортименту продукції, що збільшує обсяги продажу, але одночасно вимагає додаткових витрат на закупівлю устаткування, ноу-хау; фінансування подібних витрат можливе або за рахунок довгострокових кредитів (що в нинішніх умовах здійснити надзвичайно важко), або за рахунок скорочення (в першу чергу надлишкових) виробничих потужностей, що зумовлює додаткові надходження та скорочення постійних витрат) [48].

Зменшення витрат виробництва передбачає:

– пошук постачальників, що пропонують вигідніші умови (на сьогоднішній день умови ринку забезпечують можливість широкого вибору як вітчизняних, так і закордонних постачальників сировини та матеріалів);

– зменшення постійних та змінних витрат за рахунок економії (дуже часто (особливо на великих підприємствах) відсутність належного контролю призводить до нераціонального та марнотратного використання наявних ресурсів);

– зменшення постійних витрат шляхом скорочення надлишкових виробничих потужностей (виходячи з конкретної ситуації підприємство може

відмовитись від певної частини устаткування та продати його без шкоди усьому виробничому процесові) [49].

Таким чином, управління перспективною платоспроможністю – це складний комплексний процес, що охоплює майже всі складові сучасного фінансового менеджменту. Тому для покращення фінансового стану, підвищення перспективної платоспроможності, підприємству необхідно, враховуючи специфіку галузі та конкретні умови діяльності, розробити та здійснити комплекс заходів основним серед яких є, безумовно, досягнення прибутковості. Адже можливості оптимізації оборотного капіталу, скорочення капітальних вкладень, збільшення відстрочки платежів та інші рано чи пізно вичерпаються. Лише стабільно зростаючий та достатньо високий рівень рентабельності надає підприємству реальні можливості щодо зміцнення свого фінансового стану та впевненого розвитку.

Розглянемо основні показники перспективної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка показників перспективної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України за 2019-2021 роки

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	У середньому за період
Коефіцієнт Бівера	0,01	0,12	-0,23	-0,03
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-12,01	-23,13	-8,06	-14,40
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,04	1,02	1,07	1,04
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,04	0,02	0,07	0,04
Співвідношення зобов'язань і власного капіталу	23,53	44,66	14,33	27,51
Співвідношення оборотних і необоротних активів	0,89	0,89	0,69	0,82

Коефіцієнт Бівера – використовується для своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючого підприємства та вжиття попереджувальних заходів,

спрямованих на запобігання зниженню перспективної платоспроможності та банкрутству. Критичне значення коефіцієнта – менше 0,2. З аналізу даних табл. 2.12 видно, що критичним для Державної продовольчо-зернової корпорації України коефіцієнт Бівера був протягом усього періоду, проте в 2021 році він отримав від’ємне значення, що свідчить про збільшення загрози перспективної неплатоспроможності.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу – показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто є вкладеною в оборотні кошти, а яку частину капіталізовано. Зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу свідчить про те, що зменшується частина власного капіталу, яка забезпечує операційну діяльність підприємства. За період з 2019 року по 2021 рік коефіцієнт маневреності мав від’ємне значення, що свідчить про недостатність власних коштів для формування необоротних активів і як наслідок – дефіцит власних оборотних коштів Державної продовольчо-зернової корпорації України (рис. 2.5).

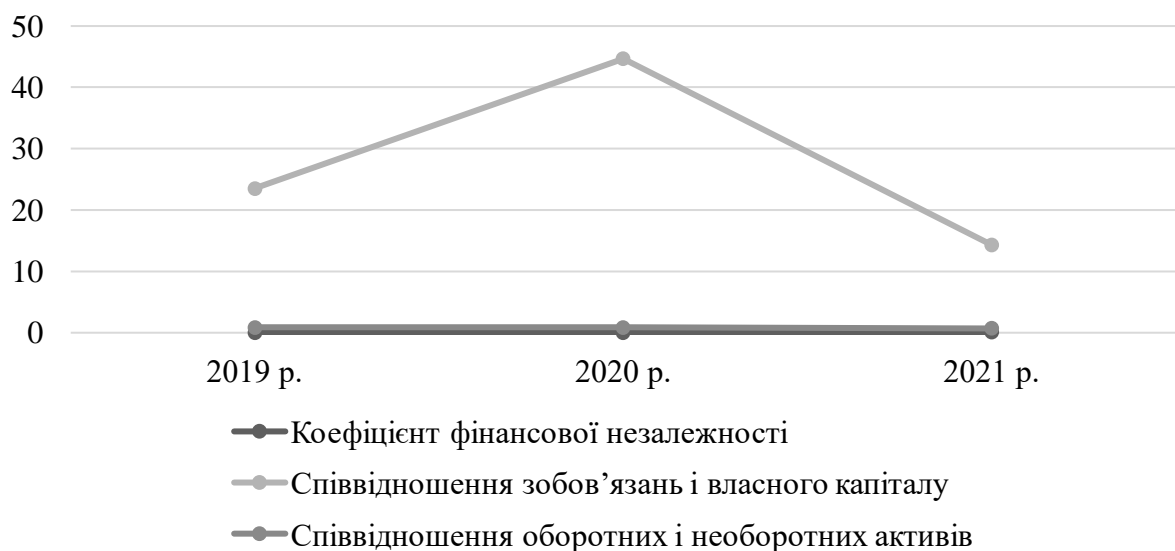

Рисунок 2.5 – Зміна показників перспективної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України за 2019-2021 роки

Коефіцієнт загальної платоспроможності визначає здатність підприємства покрити всі зобов'язання (короткострокові та довгострокові)

всіма його активами, його можна визначити як співвідношення активів підприємства та його зобов'язань. Нормативне значення має становити не менше 2. За цим коефіцієнтом Державної продовольчо-зернової корпорації України не відповідає рекомендованим пропорціям щодо активів і позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності) характеризує частку власного капіталу в загальній сумі капіталу, авансованого в діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство. Рекомендоване значення коефіцієнта автономії становить 0,5 (50%), тобто загальна сума капіталу має бути хоча б наполовину сформована за рахунок власних коштів підприємства.

Коефіцієнт автономії чи фінансової незалежності хоч і дещо збільшився з 2019 року, втім недостатньо, що також свідчить про загрозу перспективній платоспроможності підприємства.

Співвідношення залучених і власних коштів визначає плече фінансового левериджу, що характеризує вплив фінансового важеля. Для Державної продовольчо-зернової корпорації України протягом усіх трьох років (особливо в 2020 році) зобов'язання значно перевищували розмір власного капіталу, що свідчить не на користь забезпечення перспективної платоспроможності підприємства.

Державної продовольчо-зернової корпорації України має ознаки фінансової нестабільності, оскільки співвідношення оборотних та необоротних активів не перевищує співвідношення зобов'язань та власного капіталу. Підприємство має високий рівень ризику втрати перспективної платоспроможності, що зумовлюється досить високим рівнем його залежності від кредиторів, низьким рівнем покриття наявних зобов'язань власним чистим грошовим потоком – власними джерелами фінансових ресурсів, що генеруються в процесі його діяльності.

Таким чином, Державної продовольчо-зернової корпорації України має

високий рівень ризику втрати перспективної платоспроможності, що потребує розробки заходів з удосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, а також шляхів їх зміцнення.

Висновки до розділу 2

За результатами аналізу видно, що сукупний розмір власного капіталу Державної продовольчо-зернової корпорації України збільшився на 167920 тис. грн або 171,57%. Якщо проаналізувати співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечення, то в 2020 і 2021 роках порівняно до 2019 року величина перших збільшилася. Сукупні активи підприємства зросли на 1673963 тис. грн або 69,73%.

Критичною ситуація виявилася за результатами 2021 року внаслідок отримання значного збитку через несприятливу економічну ситуацію та негативний вплив валютного ризику, що позначилося відповідним чином і на показниках рентабельності.

Протягом усього трирічного періоду, що аналізується, на підприємстві спостерігається дефіцит високоліквідних і швидколіквідних активів для покриття найбільш термінових і короткострокових зобов'язань, що свідчить про значні проблеми з короткостроковою платоспроможністю.

Державної продовольчо-зернової корпорації України протягом 2019-2021 років мало пасивне сальдо платіжного балансу, також сальдо щодо розрахунків за товари, роботи, послуги мало від'ємне значення, проте розмір останнього зменшувався.

Найбільш ефективною є операційна діяльність підприємства, що забезпечує його ліквідність і платоспроможність, оскільки чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України мав від'ємні значення в 2012 і 2021 роках, а від фінансової діяльності – протягом усіх трьох років, які були проаналізовані.

У середньому коефіцієнт ліквідності грошового потоку не відповідає

нормативу, що свідчить про задовільну платоспроможність підприємства, проте оцінюючи значення показників ефективності руху грошових коштів у комплексі, слід зробити дещо інший висновок, а саме про незадовільні рівні ліквідності та поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Отже, Державної продовольчо-зернової корпорації України має високий рівень ризику втрати перспективної платоспроможності, що потребує розробки заходів з удосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, а також шляхів їх зміцнення.

3 ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ДЕРЖАВНОЇ ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВОЇ КОРПОРАЦІЇ УКРАЇНИ

3.1 Оптимізація структури балансу для підвищення ліквідності та платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України

Для Державної продовольчо-зернової корпорації України важливим завданням є збалансування обсягів залучення різних джерел фінансування його діяльності з напрямками їх владання в майно відповідно до базових принципів фінансування. Його розв'язання вимагає чіткого уявлення щодо оптимальної структури балансу ліквідного, платоспроможного та фінансово стійкого підприємства, всі відносні показники оцінки якого відповідають нормативним значенням, орієнтуючись на яку фінансові менеджери можуть приймати рішення щодо доцільності нарощення або скорочення тих або інших складових активів та пасивів.

Сучасний розвиток вітчизняної економіки в цілому й металургійної галузі зокрема характеризується кризовими явищами. Зміни, пов'язані з ризиками, збитками та умовами світової кризи стали нормою сьогодення. Якщо підприємства не будуть прямувати до змін, які охоплюють весь сучасний світ, вони зазнають краху й збанкрутують. Сьогодні виживатимуть тільки лідери змін – ті, які швидко адаптуються до сучасних тенденцій, використовуючи всі можливі перспективи виходу з кризи. Такому лідеру необхідно розглядати зміни як нову можливість, що означає шукати важливі переміни й знати шляхи, які дають можливість зробити їх максимально ефективними для внутрішньої та зовнішньої діяльності підприємства. Тому основним завданням повинна стати розробка нових механізмів управління фінансовим станом підприємства для забезпечення його поточної та перспективної платоспроможності. Ефективна діяльність підприємства

залежить від багатьох чинників, проте одним з найважливіших є його ліквідність і платоспроможність.

У сучасних умовах господарювання металургійних підприємств важливим є врахування таких елементів, як платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, що визначається, зокрема, ефективністю використання оборотних коштів, прибутковістю підприємства, потенціал формування та повнота використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівень фінансового ризику [51].

Першочерговим етапом у покращенні платоспроможності українських підприємств є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Оптимізація ліквідності та платоспроможності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.

Фінансові зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок:

- зменшення суми постійних витрат (зокрема витрат на утримання управлінського персоналу);
- зменшення рівня умовно-змінних витрат;
- продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями;
- відтермінування виплат дивідендів та відсотків.

Збільшити суму грошових активів можна за рахунок:

- рефінансування дебіторської заборгованості (шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення тощо);
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту);

– оптимізації запасів товарно-матеріальних цінностей (шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків);

– скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів підприємства.

Певні спроби оптимізації структури балансу підприємства з метою забезпечення його платоспроможності проводилися науковцями [52], але їх висновки та рекомендації не можуть бути впроваджені в практику фінансового менеджменту українських підприємств через відмінність в формі балансового звіту та розбіжності в офіційних нормативах значень окремих коефіцієнтів.

Вихідна ідея процедури оптимізації балансу – погляд на всі відносні показники через призму оцінки ліквідності, тобто вираз обсягів складових агрегованого балансу за допомогою результатів групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за строками погашення (утворення).

В процесі оптимізації спиратимемося на нормативи показників, представлені в методичних розробках Міністерства фінансів України та Міністерства економіки України [54].

Приймемо в процесі моделювання такі умовні позначення: *Б* – валюта балансу, *НА* – необоротні активи, *ОА* – оборотні активи, *ВМП* – витрати майбутніх періодів, *З* – запаси, *ГК* – грошові кошти та їх еквіваленти, *ПФІ* – поточні фінансові інвестиції, *ВК* – власний капітал, *ЗНВП* – забезпечення наступних витрат і платежів, *ДЗ* – довгострокові зобов'язання, *ПЗ* – поточні зобов'язання, *ДМП* – доходи майбутніх періодів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності нормує обсяг грошових коштів та поточних фінансових інвестицій у розрахунку на 1 грн поточних зобов'язань:

$$0,1 < \frac{A_1}{P_1 + P_2} < 0,2. \quad (3.1)$$

Відповідно, якщо виразити поточні зобов'язання через обсяг найбільш ліквідних активів підприємства, отримаємо таке співвідношення:

$$5A_1 < \Pi_1 + \Pi_2 < 10A_1. \quad (3.2)$$

Таким чином, у нормально працюючого підприємства поточні зобов'язання в 5–10 разів перевищують суму вкладень у поточні фінансові інвестиції та грошові кошти.

В Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства [55] наведено нормативні значення для коефіцієнтів поточної ліквідності та покриття, які різняться лише на обсяг витрат майбутніх періодів у розрахунку на 1 грн поточних зобов'язань. Спробуємо знайти нормативне обмеження щодо обсягів витрат майбутніх періодів із відповідної системи нерівностей:

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{OA + ВМП}{ПЗ} \geq 1,5 \\ \frac{OA}{ПЗ} > 1 \end{array} \right., \text{ тобто } \left\{ \begin{array}{l} \frac{A_1 + A_2 + A_3}{\Pi_1 + \Pi_2} \geq 1,5 \\ \frac{A_1 + A_2 + A_3 - ВМП}{\Pi_1 + \Pi_2} > 1 \end{array} \right., \quad (3.3)$$

$$\text{звідки } \frac{ВМП}{\Pi_1 + \Pi_2} \leq 0,5.$$

З урахуванням визначених вище обмежень щодо обсягів поточних зобов'язань, отримаємо:

$$2,5A_1 < ВМП < 5A_1. \quad (3.4)$$

Тобто, відповідно до встановлених граничних значень коефіцієнтів ліквідності, витрати майбутніх періодів на підприємстві мають перевищувати найбільш ліквідні активи в 2,5–5 рази.

Представлені в Порядку здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, граничні значення коефіцієнта швидкої ліквідності дають можливість сформулювати таку нерівність:

$$0,6 < \frac{A_1 + A_2 + \text{ВМП}}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,8. \quad (3.5)$$

Враховуючи, що $\frac{\text{ВМП}}{\Pi_1 + \Pi_2} \leq 0,5$ (3.3), отримаємо наступне співвідношення:

$$0,1 < \frac{A_1 + A_2}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,3, \quad (3.6)$$

а з урахуванням граничних обмежень для коефіцієнта абсолютної ліквідності (3.1):

$$0 \leq \frac{A_2}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,1. \quad (3.7)$$

Звідки отримаємо, що:

$$0 \leq A_2 < 0,1 \times (\Pi_1 + \Pi_2), \quad (3.8)$$

або з урахуванням (3.2):

$$0 \leq A_2 < A_1. \quad (3.9)$$

Тобто, згідно з прийнятими в Україні граничними рівнями показників ліквідності, активи високої ліквідності (поточна дебіторська заборгованість) у підприємства не може перевищувати обсяг грошових коштів і поточних фінансових інвестицій.

Із системи наведених вище нерівностей і нормативного обмеження щодо коефіцієнта поточної ліквідності знайдемо граничний діапазон для формування обсягу запасів і витрат:

$$\begin{cases} \frac{A_1 + A_2 + A_3}{\Pi_1 + \Pi_2} \geq 0,5 \\ 0,1 < \frac{A_1}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,2, \text{ звідки } 1,2 \leq \frac{A_3}{\Pi_1 + \Pi_2} \leq 1,4 \text{ або} \\ 0 \leq \frac{A_2}{\Pi_1 + \Pi_2} < 0,1 \end{cases} \quad (3.10)$$

$$1,2 \times (\Pi_1 + \Pi_2) \leq A_3 \leq 1,4 \times (\Pi_1 + \Pi_2).$$

З урахуванням (3.2) отримаємо, що:

$$6A_1 < A_3 < 14A_1. \quad (3.11)$$

Тобто активи низької ліквідності мають у нормально функціонуючого підприємства перевищувати найбільш ліквідні в 6–14 рази. При цьому, враховуючи встановлені нами граничні обмеження на обсяг витрат майбутніх періодів (3.4), отримаємо, що:

$$3,5A_1 \leq A_3 \leq 9A_1. \quad (3.12)$$

Отже, запаси підприємства з оптимальною структурою балансу мають перевищувати грошові кошти і поточні фінансові інвестиції в 3,5–9 рази.

Узагальнення отриманих оцінок щодо нормативних значень обсягів активів другої та третьої групи дає можливість стверджувати, що загальна сума оборотних активів підприємства з урахуванням прирівняних до них витрат майбутніх періодів має перевищувати найбільш ліквідні активи в 7–16 разів, тобто:

$$7A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 < 16A_1, \quad (3.13)$$

також обсяг оборотних активів без витрат майбутніх періодів у нормально працюючого підприємства має становити від 4,5 до 11 обсягів вкладень у грошові кошти та поточні фінансові інвестиції:

$$4,5A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 - \text{ВМП} < 11A_1. \quad (3.14)$$

Спираючись на нормативне значення коефіцієнта забезпечення власними засобами, можемо знайти бажані межі варіювання власних оборотних активів підприємства:

$$\begin{cases} \frac{\Pi_4 - A_4}{A_1 + A_2 + A_3 - \text{ВМП}} \geq 0,1 \\ 4,5A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 - \text{ВМП} < 11A_1 \end{cases}, \text{ звідки} \quad (3.15)$$

$$0,45A_1 \leq \Pi_4 - A_4 \leq 1,1A_1.$$

Безпосередньо виразити через обсяг найбільш ліквідних активів необхідний обсяг постійних джерел фінансування і необоротних активів досить складно.

З цією метою спробуємо виразити обсяги порівняних до власного капіталу його складових через обсяги постійних пасивів та найбільш ліквідних активів підприємства. Для цього скористаємося нормативним значенням коефіцієнта фінансової автономії та отриманим діапазоном зміни обсягів оборотних активів підприємства. В результаті розрахунків отримаємо такі пропорції для підприємства з оптимальною структурою балансу:

$$\begin{cases} \frac{\Pi_4 - \text{ВМП} - \text{ЗНВП}}{\Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3 + \Pi_4} \geq 0,5 \\ 7A_1 + \Pi_4 \leq \Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3 + \Pi_4 < 16A_1 + \Pi_4 \end{cases}, \text{ звідки} \quad (3.16)$$

$$0,5 \times (7A_1 + \Pi_4) \leq \Pi_4 - \text{ВМП} - \text{ЗНВП} \leq 0,5 \times (16A_1 + \Pi_4),$$

$$0,5\Pi_4 - 3,5A_1 \leq \text{ВМП} + \text{ЗНВП} \leq 0,5\Pi_4 - 8A_1.$$

З огляду на те, що обсяги доходів майбутніх періодів та забезпечень майбутніх витрат і платежів не можуть бути від'ємною величиною, отримаємо похідну систему обмежень:

$$\begin{cases} 0,5\Pi_4 - 3,5A_1 \geq 0 \\ 0,5\Pi_4 - 8A_1 \geq 0 \end{cases}, \text{ звідки } \Pi_4 \geq 16A_1. \quad (3.17)$$

Таким чином, отримали мінімальний необхідний обсяг постійних пасивів, нормований за наявними залишками грошових коштів і поточних фінансових інвестицій підприємства. Це обмеження накладене на нерівність (3.15) дає можливість знайти граничні значення для обсягів необоротних активів підприємства:

$$\begin{cases} \Pi_4 \geq 16A_1 \\ 0,45A_1 \leq \Pi_4 - A_4 \leq 11A_1 \end{cases}, \text{ звідки } 14,9A_1 \leq A_4 \leq 15,55A_1. \quad (3.18)$$

Узагальнюючи отримані обмеження обсягів активів, згрупованих за ознакою ліквідності, маємо змогу виразити валюту балансу у найбільш ліквідних активах:

$$\begin{cases} 0 \leq A_2 < A_1 \\ 6A_1 < A_3 \leq 14A_1 \\ 14,9A_1 \leq A_4 \leq 15,55A_1 \end{cases}, \text{ звідки} \quad (3.19)$$

$$21,9A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 + A_4 \leq 31,55A_1.$$

Ця нерівність дає змогу визначити необхідний обсяг довгострокових джерел для нормального функціонування підприємства:

$$\begin{cases} 21,9A_1 \leq P_1 + P_2 + P_3 + P_4 \leq 31,55A_1 \\ 5A_1 < P_1 + P_2 \leq 10A_1 \end{cases}, \text{ звідки} \quad (3.20)$$

$$16,9A_1 \leq P_3 + P_4 \leq 21,55A_1.$$

Тобто сукупний обсяг довгострокових та постійних пасивів на підприємстві має коливатися в межах від 16,9 до 21,55 обсягів найбільш ліквідних активів.

Наведені розрахунки дають можливість визначити нормативні значення питомої ваги окремих складових активів та пасивів у балансі, який повністю задовольняє встановленим вимогам щодо необхідного рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Нормативи структури оптимального агрегованого балансу

Показники	За нижньою межею граничних значень		За верхньою межею граничних значень	
	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага в балансі, %	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага в балансі, %
Валюта балансу	$21,9A_1$	100,00	$31,55A_1$	100,00
Постійні та довгострокові пасиви	$16,9A_1$	77,17	$21,55A_1$	68,30
З них:				
Постійні пасиви	$16A_1$	73,06	$21,55A_1$	68,30
Поточні зобов'язання	$5A_1$	22,83	$10A_1$	31,70
Необоротні активи	$14,9A_1$	68,04	$15,55A_1$	49,29
Оборотні активи	$4,5A_1$	20,55	$11A_1$	34,87
Запаси і витрати	$6A_1$	27,40	$14A_1$	44,37
З них:				
Запаси	$3,5A_1$	15,98	$9A_1$	28,53
Витрати майбутніх періодів	$2,5A_1$	11,42	$5A_1$	15,85
Поточна дебіторська заборгованість	0	0,00	A_1	3,17
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	A_1	4,57	A_1	3,17
Власні оборотні активи	$0,45A_1$	2,05	$1,1A_1$	3,49

Як видно з даних табл. 3.1, зниження нормативів ліквідності призводить до формування важкої структури балансу, а зменшення вимог щодо рівня власного та прирівняного до нього капіталу призводить до нарощення частки довгострокових зобов'язань. При цьому встановлені в офіційно затверджених методиках мінімально припустимі значення коефіцієнтів ліквідності допускають визнання нормально функціонуючими підприємства з відсутнім чистим оборотним капіталом, оскільки для нижньої межі нормативів поточні зобов'язання на 0,5 обсягів найбільш ліквідних активів перевищують оборотні активи.

Проведемо оптимізацію балансу Державної продовольчо-зернової корпорації України за критерієм забезпечення ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності.

Таблиця 3.2 – Результати оптимізації структури балансу Державної продовольчо-зернової корпорації України

Показники	За нижньою межею граничних значень		За верхньою межею граничних значень	
	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага в балансі, %	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага в балансі, %
Валюта балансу	4074561	100,00	4074561	100,00
Постійні та довгострокові пасиви	3144339	77,17	2782925	68,30
З них:				
Постійні пасиви	2976874	73,06	2782925	68,30
Поточні зобов'язання	930222	22,83	1291636	31,70
Необоротні активи	2772331	68,04	2008351	49,29
Оборотні активи	837322	20,55	1420799	34,87
Запаси і витрати	1116430	27,40	1807883	44,37
З них:				
Запаси	651115	15,98	1162472	28,53
Витрати майбутніх періодів	465315	11,42	645818	15,85
Поточна дебіторська заборгованість	0	0,00	129164	3,17
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	186207	4,57	129164	3,17
Власні оборотні активи	83529	2,05	142202	3,49

При цьому будемо виходити з наявного на 2021 рік обсягу активів, оскільки при незмінності ринкової кон'юнктури та без додаткового залучення позикових джерел підприємство має обмежені можливості щодо їх нарощення (табл. 3.2).

Ступінь відхилення питомої ваги оборотних активів від нормативної межі може бути вищий за необхідний для покриття понаднормативних обсягів поточних зобов'язань. З цієї причини частка, яку займає робочий капітал підприємства в загальному обсязі джерел фінансування також може бути вищою, ніж максимальна гранична межа для неї. Проте, таке порушення нормативних пропорцій у бік нарощення короткострокових складових активів та пасивів балансу призводить до забезпечення поточної ліквідності та платоспроможності балансу за рахунок підриву його фінансової стійкості, тобто довгострокової фінансової рівноваги, стабільності розвитку та перспективної платоспроможності. Доказом цього є недосягнення підприємством мінімально необхідних значень питомої ваги у структурі валюти балансу для постійних пасивів (власного капіталу) та капіталізованого капіталу (власних, прирівняних до них та довгострокових джерел), що виявляється у незадовільних показниках його фінансової незалежності та стійкості.

Отже, для забезпечення ліквідності та платоспроможності не тільки в короткостроковій, але й у довгостроковій перспективі керівництву Державної продовольчо-зернової корпорації України необхідно вжити заходів щодо досягнення збалансованості пропорцій співвідношення між ключовими елементами активів і пасивів, насамперед, за рахунок скорочення оборотних активів шляхом зменшення поточної дебіторської заборгованості, нарощення обсягів власного капіталу за рахунок підвищення прибутковості або додаткової емісії акцій.

Таким чином, представлені результати дослідження дають можливість робити обґрунтовані висновки щодо позитивних, припустимих та негативних тенденцій у структурі балансу Державної продовольчо-зернової корпорації

України за оцінкою наявних структурних зрушень і відхилень від граничних значень питомої ваги. Крім того, на основі нормативу структури балансу підприємства з'являється можливість встановлення нормативних граничних значень показників фінансового стану, розрахованих на основі даних балансового звіту, за якими вони відсутні в офіційно затверджених методиках.

Підтримуючи структуру агрегованого балансу в межах представлених нормативів, керівництво може бути впевненим в тому, що підприємство за результатами зовнішнього аналізу, проведеного його партнерами і контрагентами, буде ліквідним, платоспроможним і фінансово стійким. Вихід за межі даних нормативних значень питомої ваги в валюті балансу будь-якого з елементів активів чи пасивів супроводжуватиметься зниженням якості фінансового стану принаймні за одним з вказаних напрямів його оцінювання.

3.2 Підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства з урахуванням сформованих умов розрахунків з покупцями і постачальниками

Як було обґрунтовано в роботі, принциповим недоліком традиційної системи показників платоспроможності підприємства є складність управлінської інтерпретації їх значень. На підставі порівняння фактичних значень показників з нормативними практично неможливо сформулювати уявлення щодо якості його впливу на фінансовий стан, тобто оцінити, є отримане значення оптимальним, прийнятним або критичним для даного підприємства з урахуванням його галузевих особливостей організації фінансово-економічних відносин.

На сучасному етапі розвитку економіки, що супроводжується посиленням кризових явищ, успішне функціонування металургійних підприємств значною мірою залежить від рівня їх поточної та перспективної

платоспроможності. Зберегти свої ринкові позиції вони зможуть за умови, якщо застосують фінансовий менеджмент, спрямований на формування у контрагентів позитивних очікувань щодо виконання фінансових зобов'язань перед ними. У цих умовах зростає актуальність дослідження теоретико-методичних і прикладних засад забезпечення платоспроможності підприємств, удосконалення системи управління нею, зокрема відповідних засобів та інструментів аналітичного обґрунтування управлінських рішень.

До основних причин низької платоспроможності металургійних підприємств варто віднести такі:

- втрата значною частиною підприємств власних оборотних засобів і незабезпеченість ними до потреби;
- ціни на окремі види продукції не покривають виробничі витрати, що в кінцевому варіанті призводить до скорочення обсягів виробництва;
- недостатня захищеність інтересів вітчизняних підприємств металургійної галузі на внутрішньому ринку тощо.

Дослідження підтверджують, що на підприємствах із високим розміром коефіцієнта платіжних зобов'язань ефективніші результати господарювання. Проте в значній частині підприємств власні обігові засоби не сформовані до розмірів потреби. Забезпеченість власними обіговими засобами підприємств за сьогоденних умов можна вирішити за рахунок залучених інвестицій, а саме: коштів інвесторів, бюджетних коштів усіх рівнів за умов затвердження у встановленому порядку довгострокових і стабільних умов фінансової підтримки, кредитів комерційних банків при тому, що вартість їх обслуговування не перевищуватиме розмірів встановлених у країнах ЄС, злиття (приєднання) підприємств, які втратили, або незабезпечені повною мірою власними обіговими засобами до підприємств із високим рівнем платоспроможності [56].

При конкретних заходів щодо підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства необхідно враховувати такі аспекти:

- різні за строками зобов'язання можуть бути погашені тільки за

рахунок активів відповідної ліквідності а також активів і з більш високою ліквідністю, тому потрібно постійно забезпечувати баланс за обсягами відповідних груп активів, виділених за строками перетворення в гроші, та зобов'язань, виділених за термінами їх погашення, а також підтримувати рівновагу між обсягами і строками перетворення активів в гроші та обсягами і строками погашення зобов'язань для попередження накопичення тимчасово вільних грошових коштів на рахунках, накопичення непогашених зобов'язань з причин затримки перетворення відповідних активів у гроші та зниження їх оборотності;

– ліквідність підприємства хоча і залежить від структури та якості активів, тобто можливості перетворення в гроші, проте визначається реальною здатністю підприємства перетворювати активи в гроші в результаті ділової та ринкової активності підприємства, адже, навіть найбільш ліквідні активи не перетворюються в гроші самостійно, а тільки в результаті їх реалізації на ринку;

– підприємство повинно здійснювати не тільки платежі за вже створеними зобов'язаннями, а й оплачувати свою діяльність, тобто витрачатися на придбання товарів, необхідних для здійснення своєї діяльності, виконання робіт та надання послуг, для забезпечення безперебійної діяльності та розширеного його відтворення, тобто створювати нові зобов'язання та нові можливості для їх погашення, а також оплачувати непередбачені борги;

– підприємство може погашати всі свої зобов'язання не тільки за рахунок власних джерел, але й зовнішніх, що забезпечує більші можливості щодо фінансування своєї діяльності, а також більші гарантії погашення своїх зобов'язань у строк і в повному обсязі [57].

Проаналізувавши фінансовий стан, а також поточну й перспективну платоспроможність Державної продовольчо-зернової корпорації України, було виявлено як позитивні, так і негативні сторони його розвитку та запропоновані напрями щодо їх покращення. Серед основних напрямів, слід

особливо зазначити зміцнення ліквідності та підвищення платоспроможності підприємства, в тому числі за рахунок зменшення дебіторської заборгованості.

Ліквідність та платоспроможність підприємства є найважливішими складовими, що визначають його фінансовий стан, тобто забезпеченість фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями. Проведені розрахунки свідчать про недостатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства на кінець 2021 року. Основними причинами зниження ліквідності та платоспроможності підприємства є збільшення поточних зобов'язань, фінансування капітальних витрат за рахунок поточних зобов'язань, зменшення оборотного капіталу. Відповідно рекомендації щодо покращення рівня ліквідності та платоспроможності передбачають, насамперед, досягнення прибутковості, що передбачає збільшення обсягів продажу та зменшення витрат, залучення довгострокових позик на фінансування капітальних витрат, або відмова від інвестиційних проєктів.

Також важливим є раціональне управління наявними фінансовими ресурсами, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, управління дебіторською заборгованістю, координація планів виробництва та продажу, забезпечення безперебійної роботи підприємства.

Фінансове планування платоспроможності дає можливість вирішити такі основні завдання:

- забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його нормальної господарської діяльності, включаючи розширене відтворення основних засобів підприємства, формування обігових коштів, матеріальне стимулювання та забезпечення соціальних потреб працівників;
- виявлення резервів у господарській діяльності підприємства та спрямування їх на підвищення ефективності виробництва;
- забезпечення раціональних та взаємовигідних економічних відносин підприємства з іншими підприємствами – постачальниками матеріальних

ресурсів, бюджетом та банками;

– здійснення контролю за господарсько-фінансовою діяльністю підприємства та за утворенням й використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів [59].

Фінансова діяльність підприємства пов'язана з багатьма ризиками, ступінь впливу яких на результати його діяльності значно підвищується в сучасних умовах розвитку економіки. Ризики, що супроводжують цю діяльність, виділяють в окрему групу фінансових ризиків, що відіграють найбільш значиму роль в загальному «портфелі ризиків» підприємства. Збільшення ступеня впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства пов'язано з швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури ринку, розширенням сфери фінансових відносин, появою нових фінансових технологій і інструментів. Ризик – це ймовірність виникнення збитків або недоотримання доходів у порівнянні з прогнозованим варіантом. Ризик є категорією ймовірнісною і його вимірюють як ймовірність певного рівня втрат. Основні види підприємницького ризику, які необхідно враховувати при управлінні платоспроможністю підприємства:

– виробничий ризик – пов'язаний з виробництвом продукції, товарів, послуг із здійсненням будь-яких видів виробничої діяльності;

– комерційний ризик – виникає в процесі реалізації товарів і послуг, у будь-якій господарській діяльності завжди існує небезпека втрат, що впливає із специфіки тих або інших господарських операцій, небезпека таких втрат – це комерційні ризики;

– фінансовий ризик – виникає у сфері відносин підприємств з банками та іншими фінансовими інститутами, вони пов'язані з ймовірністю втрат яких-небудь грошових сум або їх недоотриманням, фінансовий ризик є однією з найбільш складних категорій, що пов'язана зі здійсненням господарської діяльності, якій властиві такі характеристики, як економічна природа, об'єктивність прояву, ймовірність реалізації та невизначеність [61].

Таким чином, для покращення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності, підприємству необхідно, враховуючи специфіку галузі та конкретні умови діяльності, розробити та здійснити комплекс заходів основним серед яких є, безумовно, досягнення поточної та перспективної платоспроможності.

У західній практиці для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства використовується порівняльний метод, при якому розрахункові значення коефіцієнтів порівнюються із середньогалузевими, оскільки оптимальні значення коефіцієнтів відповідної групи для певної галузі та певного підприємства є унікальні.

В Україні поки не існує постійно оновлюваної статистичної бази оптимальних значень показників ліквідності та платоспроможності підприємств різних сфер діяльності. Тому при їх оцінці, на нашу думку, доцільно рекомендувати:

- звертати увагу на динаміку зміни коефіцієнтів;
- визначати значення коефіцієнтів, допустимі (оптимальні) для даного підприємства.

Для отримання більш чіткої картини щодо стану платоспроможності підприємства, на нашу думку, доцільно розраховувати модифікацію коефіцієнта абсолютної платоспроможності – коефіцієнт покриття середньоденних платежів грошовими коштами. Сенс такого розрахунку полягає в тому, щоб визначити, яку кількість «днів платежів» покривають грошові кошти, що є у підприємства.

Розрахунок коефіцієнта покриття середньоденних платежів грошовими коштами здійснюється за формулою:

$$K_{\text{ППГК}} = \frac{ГК}{ГП_{\text{СД}}}, \quad (3.21)$$

де $ГК$ – балансовий залишок грошових коштів, тис. грн, $ГП_{\text{СД}}$ – середньоденні грошові платежі, тис. грн.

Для визначення величини середньоденних платежів необхідно загальні грошові платежі за період розділити на тривалість аналізованого періоду в днях:

$$ГП_{сд} = \frac{ГВ}{Д}, \quad (3.22)$$

де $ГВ$ – валові видатки грошових коштів підприємства за рік, тис. грн,
 $Д$ – тривалість періоду, дні (для року дорівнює 360 днів).

Величину середньоденних грошових платежів за рік можна визначити на основі даних звіту про рух грошових коштів. При визначенні даного показника за відмінний від року період (місяць, квартал, півріччя) джерелом інформації про величину середньоденних платежів може бути звіт про фінансові результати. В цьому випадку в зарубіжній літературі валові видатки грошових коштів підприємства за період рекомендується визначати як суму значень за статтями «Собівартість реалізованої продукції», «Витрати на збут», «Адміністративні витрати» зменшену на величину негрошових платежів, тобто амортизації. Але такий розрахунок буде давати дещо викривлену оцінку грошових видатків, що пов'язано з наступними обставинами.

По-перше, підприємства нерідко мають значні обсяги запасів матеріалів і готової продукції на складі. У зв'язку з цим величина реальних платежів, пов'язаних із здійсненням виробничого процесу, може бути на багато більшою, ніж собівартість реалізованої продукції.

По-друге, вказаний вище спрощений підхід не враховує можливість бартерної оплати постачання ресурсів для виробництва.

Таким чином, більш коректним є визначення середньоденних видатків грошових коштів на основі інформації про собівартість реалізованої продукції (за вирахуванням амортизації), але з урахуванням змін за статтями балансу «Виробничі запаси», «Незавершене виробництво» і «Готова

продукція» за вирахуванням матеріальних ресурсів, отриманих по бартеру.

Відзначимо, що для проведення відповідних розрахунків необхідно, щоб інформація звіту про фінансові результати була представлена за період (не наростаючим підсумком).

Значення коефіцієнту покриття платежів грошовими коштами, виражені в днях платежів, більш інформативні, ніж коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, оскільки дають можливість визначити допустимі для підприємства значення показника абсолютної платоспроможності [63].

Розрахунок допустимого значення показника загальної платоспроможності базується на наступному правилі – для забезпечення прийняттого рівня поточної платоспроможності підприємства необхідно, щоб за рахунок власного капіталу були профінансовані найменш ліквідні поточні активи і частина поточних платежів постачальникам, не покритих за рахунок надходжень від покупців. Таким чином, першим кроком розрахунку є визначення суми власних коштів, необхідної для забезпечення безперебійних платежів постачальникам, а також виділення найменш ліквідної частини поточних активів підприємства.

Сума найменш ліквідної частини поточних активів і власних засобів, необхідних для покриття поточних платежів постачальникам, є загальною величиною власних засобів, які повинні бути вкладені в поточні активи підприємства для забезпечення прийняттого рівня ліквідності. Іншими словами, це величина чистого оборотного капіталу.

Знаючи фактичну величину поточних активів підприємства і величину поточних активів, яка має бути профінансована за рахунок власних засобів, можна визначити допустиму величину позикових джерел фінансування поточних активів – тобто допустиму величину поточних пасивів.

Коефіцієнт загальної платоспроможності, допустимий для даного підприємства, визначається як відношення фактичної величини поточних активів до розрахункової допустимої величини поточних пасивів [65].

Можна запропонувати два варіанти розрахунків показника загальної

платоспроможності, допустимого для конкретного підприємства. Умовно їх можна назвати «м'який» і «жорсткий». Відмінність варіантів полягає у відмінностях умов розрахунків організації з постачальниками та покупцями. З використанням «м'якого» і «жорсткого» варіанту можна визначити, відповідно, мінімальну та максимальну межі зміни показника загальної платоспроможності, допустимого для даного підприємства в умовах роботи, що склалися.

«М'який» варіант припускає регулярну оплату рахунків покупцями і регулярну оплату рахунків постачальників. У даному варіанті сума власних коштів, необхідних для забезпечення безперебійних платежів постачальникам, визначається на підставі абсолютних величин та періодів обороту надходжень (аванси покупців, дебіторська заборгованість) і платежів (аванси постачальникам, кредиторська заборгованість).

«Жорсткий» варіант припускає дискретну оплату рахунків покупцями та дискретну оплату рахунків постачальників. Передбачається, що оплата рахунків проводиться одноразово всією сумою через період, який дорівнює періоду обороту даної заборгованості. У даному варіанті сума власних коштів, необхідних для забезпечення безперебійних платежів постачальникам, визначається на підставі різниці періодів надходжень (аванси покупців, дебіторська заборгованість) і платежів (аванси постачальникам, кредиторська заборгованість) та величини середньоденних витрат [66].

Серед передбачених таким алгоритмом розрахунку показників рядок «Власні засоби, необхідні для покриття поточних платежів постачальникам» може розглядатися як показник, що характеризує умови розрахунків підприємства з покупцями та постачальниками. Вибір нульового значення по даному рядку говорить про те, що надходження покривають платежі, і не вимагається додаткових джерел фінансування для забезпечення безперебійних розрахунків. Такі умови розрахунків є сприятливими для підприємства. Чим більше величина власних засобів, які необхідно вкладати

для забезпечення безперебійних розрахунків, тим менш сприятливі для підприємства умови розрахунків з покупцями і постачальниками.

У протилежному випадку як орієнтир вибирається значення коефіцієнта загальної ліквідності, визначене по «жорсткому» варіанту. Запропонована методика розрахунку допустимих значень також дає можливість робити оцінку достатності обсягів чистого оборотного капіталу для забезпечення платоспроможності підприємства.

Поступово підприємство зможе накопичувати статистичну базу значень допустимих (оптимальних) значень показників короткострокової платоспроможності залежно від умов роботи, що дасть змогу підвищити якість аналітичної оцінки платоспроможності в процесі моніторингу зміни фінансового стану підприємства.

Важелями оптимізації поточної та перспективної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України є такі:

- збільшення власних засобів – збільшення частки власних джерел фінансування може бути досягнуте за рахунок підвищення прибутковості діяльності та подальшого спрямування чистого прибутку на збільшення власних засобів;

- вдосконалення роботи з управління оборотним капіталом – резерви оптимізації оборотного капіталу можуть полягати в скороченні періодів обороту елементів поточних активів і (або) збільшенні періодів обороту елементів поточних пасивів, безумовно, під збільшенням періодів обороту елементів поточних пасивів не мається на увазі порушення умов договорів з постачальниками і розрахунків з бюджетів (створення прострочених заборгованостей перед постачальниками, бюджетом, персоналом);

- оптимізація інвестиційної політики – приведення масштабів капітальних вкладень у відповідність реальним фінансовим можливостям Державної продовольчо-зернової корпорації України;

- оптимізація фінансової політики – відмова від фінансування капітальних вкладень за рахунок короткострокового кредитування;

– реалізація частини постійних активів, не використовуваних в процесі виробництва на Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Висновки до розділу 3

Для Державної продовольчо-зернової корпорації України важливим завданням є збалансування обсягів залучення різних джерел фінансування його діяльності з напрямками їх владання в майно відповідно до базових принципів фінансування.

Отже, для забезпечення ліквідності та платоспроможності не тільки в короткостроковій, але й у довгостроковій перспективі керівництву Державної продовольчо-зернової корпорації України необхідно вжити заходів щодо досягнення збалансованості пропорцій співвідношення між ключовими елементами активів і пасивів, насамперед, за рахунок скорочення оборотних активів шляхом зменшення поточної дебіторської заборгованості, нарощення обсягів власного капіталу за рахунок підвищення прибутковості або додаткової емісії акцій.

Представлені результати дослідження дають можливість робити обґрунтовані висновки щодо позитивних, припустимих та негативних тенденцій у структурі балансу Державної продовольчо-зернової корпорації України за оцінкою наявних структурних зрушень і відхилень від граничних значень питомої ваги. Крім того, на основі нормативу структури балансу підприємства з'являється можливість встановлення нормативних граничних значень показників фінансового стану, розрахованих на основі даних балансового звіту, за якими вони відсутні в офіційно затверджених методиках.

Підтримуючи структуру агрегованого балансу в межах представлених нормативів, керівництво може бути впевненим в тому, що підприємство за результатами зовнішнього аналізу, проведеного його партнерами і контрагентами, буде ліквідним, платоспроможним і фінансово стійким.

Вихід за межі даних нормативних значень питомої ваги в валюті балансу будь-якого з елементів активів чи пасивів супроводжуватиметься зниженням якості фінансового стану принаймні за одним з вказаних напрямів його оцінювання.

Важелями оптимізації ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України є такі:

– збільшення власних засобів – збільшення частки власних джерел фінансування може бути досягнуте за рахунок підвищення прибутковості діяльності та подальшого спрямування чистого прибутку на збільшення власних засобів;

– удосконалення роботи з управління оборотним капіталом – резерви оптимізації оборотного капіталу можуть полягати в скороченні періодів обороту елементів поточних активів і (або) збільшенні періодів обороту елементів поточних пасивів, безумовно, під збільшенням періодів обороту елементів поточних пасивів не мається на увазі порушення умов договорів з постачальниками і розрахунків з бюджетів (створення прострочених заборгованостей перед постачальниками, бюджетом, персоналом);

– оптимізація інвестиційної політики – приведення масштабів капітальних вкладень у відповідність до реальних фінансових можливостей Державної продовольчо-зернової корпорації України;

– оптимізація фінансової політики – відмова від фінансування капітальних вкладень за рахунок короткострокового кредитування;

– реалізація частини постійних активів, не використовуваних в процесі виробництва на Державної продовольчо-зернової корпорації України.

ВИСНОВКИ

Результати кваліфікаційної роботи сприяють розв'язанню проблеми розвитку системи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства в сучасних умовах. Робота ґрунтується на використанні методів економічного аналізу, опрацюванні вітчизняних і зарубіжних публікацій, офіційних даних щодо результатів діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України та інших металургійних підприємств України. Це дало змогу одержати наведені нижче висновки та пропозиції.

Важливе місце у роботі фінансового менеджера посідає підтримка ліквідності підприємства, а також його платоспроможності в довгостроковій та короткостроковій перспективі, тобто його здатності вчасно й у повному обсязі виконувати планові платежі та термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності.

Ліквідність підприємства – це його здатність нести відповідальність різними видами активів, окремо або в цілому, за своїми платіжними зобов'язаннями у будь-який момент часу поточного і планового періодів згідно з укладеними договорами, при цьому вона може бути забезпечена як приростом активів, так і приростом пасивів.

Платоспроможність характеризує здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання й забезпечувати погашення довгострокових зобов'язань, у частині, що стануть короткостроковими в наступному звітному періоді, в повному обсязі й у визначений термін за рахунок наявних та отриманих від реалізації активів грошових коштів за умови збереження безперервності виробничої діяльності.

Забезпечення ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства вимагає застосування спеціальної методики аналізу цих складових фінансового стану, яка дає можливість залежно від поставлених завдань проводити оцінку здатності підприємства

погашати свої зобов'язання як у цілому, так і в розрізі окремих видів платоспроможності, станом на певний момент часу і в динаміці, в цілому за певний період часу.

Сучасні економічні умови господарювання вимагають від керівництва підприємств нових підходів до управління ліквідністю і платоспроможністю з урахуванням швидкої зміни зовнішнього середовища, можливості її негативного впливу на результати фінансово-господарської діяльності та необхідності розробки відповідних захисних заходів щодо мінімізації можливих загроз.

Управління ліквідністю та платоспроможністю – це складний комплексний процес, що охоплює майже всі складові сучасного фінансового менеджменту. Тільки раціональне поєднання наявних методів та інструментарію управління активами та пасивами підприємства, грошовими потоками та прибутковістю дає можливість досягти бажаних рівнів ліквідності та платоспроможності й забезпечити її збереження протягом тривалого періоду часу.

За результатами аналізу видно, що сукупний розмір власного капіталу Державної продовольчо-зернової корпорації України збільшився на 167920 тис. грн або 171,57%. Якщо проаналізувати співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечення, то в 2020 і 2021 роках порівняно до 2019 року величина перших збільшилася. Сукупні активи підприємства зросли на 1673963 тис. грн або 69,73%.

Критичною ситуація виявилася за результатами 2021 року внаслідок отримання значного збитку через несприятливу економічну ситуацію та негативний вплив валютного ризику, що позначилося відповідним чином і на показниках рентабельності.

Протягом усього трирічного періоду, що аналізується, на підприємстві спостерігається дефіцит високоліквідних і швидколіквідних активів для покриття найбільш термінових і короткострокових зобов'язань, що свідчить про значні проблеми з короткостроковою платоспроможністю.

Державної продовольчо-зернової корпорації України протягом 2019-2021 років мало пасивне сальдо платіжного балансу, також сальдо щодо розрахунків за товари, роботи, послуги мало від'ємне значення, проте розмір останнього зменшувався.

Найбільш ефективною є операційна діяльність підприємства, що забезпечує його ліквідність і платоспроможність, оскільки чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності Державної продовольчо-зернової корпорації України мав від'ємні значення в 2012 і 2021 роках, а від фінансової діяльності – протягом усіх трьох років, які були проаналізовані.

У середньому коефіцієнт ліквідності грошового потоку відповідає нормативу, що свідчить про задовільну платоспроможність підприємства, проте оцінюючи значення показників ефективності руху грошових коштів у комплексі, слід зробити дещо інший висновок, а саме про незадовільні рівні ліквідності та поточної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Отже, Державної продовольчо-зернової корпорації України має високий рівень ризику втрати перспективної платоспроможності, що потребує розробки заходів з удосконалення системи управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства, а також шляхів їх зміцнення.

Для Державної продовольчо-зернової корпорації України важливим завданням є збалансування обсягів залучення різних джерел фінансування його діяльності з напрямками їх владання в майно відповідно до базових принципів фінансування.

Отже, для забезпечення ліквідності та платоспроможності не тільки в короткостроковій, але й у довгостроковій перспективі керівництву Державної продовольчо-зернової корпорації України необхідно вжити заходів щодо досягнення збалансованості пропорцій співвідношення між ключовими елементами активів і пасивів, насамперед, за рахунок скорочення оборотних активів шляхом зменшення поточної дебіторської заборгованості, нарощення обсягів власного капіталу за рахунок підвищення прибутковості або

додаткової емісії акцій.

Представлені результати дослідження дають можливість робити обґрунтовані висновки щодо позитивних, припустимих та негативних тенденцій у структурі балансу Державної продовольчо-зернової корпорації України за оцінкою наявних структурних зрушень і відхилень від граничних значень питомої ваги. Крім того, на основі нормативу структури балансу підприємства з'являється можливість встановлення нормативних граничних значень показників фінансового стану, розрахованих на основі даних балансового звіту, за якими вони відсутні в офіційно затверджених методиках.

Підтримуючи структуру агрегованого балансу в межах представлених нормативів, керівництво може бути впевненим в тому, що підприємство за результатами зовнішнього аналізу, проведеного його партнерами і контрагентами, буде ліквідним, платоспроможним і фінансово стійким. Вихід за межі даних нормативних значень питомої ваги в валюті балансу будь-якого з елементів активів чи пасивів супроводжуватиметься зниженням якості фінансового стану принаймні за одним з вказаних напрямів його оцінювання.

Важелями оптимізації ліквідності, поточної та перспективної платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України є такі. Збільшення власних засобів – збільшення частки власних джерел фінансування може бути досягнуте за рахунок підвищення прибутковості діяльності та подальшого спрямування чистого прибутку на збільшення власних засобів.

Удосконалення роботи з управління оборотним капіталом – резерви оптимізації оборотного капіталу можуть полягати в скороченні періодів обороту елементів поточних активів і (або) збільшенні періодів обороту елементів поточних пасивів, безумовно, під збільшенням періодів обороту елементів поточних пасивів не мається на увазі порушення умов договорів з постачальниками і розрахунків з бюджетів (створення прострочених

заборгованостей перед постачальниками, бюджетом, персоналом).

Оптимізація інвестиційної політики – приведення масштабів капітальних вкладень у відповідність до реальних фінансових можливостей Державної продовольчо-зернової корпорації України.

Оптимізація фінансової політики – відмова від фінансування капітальних вкладень за рахунок короткострокового кредитування.

Реалізація частини постійних активів, не використовуваних в процесі виробництва на Державної продовольчо-зернової корпорації України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харченко Л. Ю., Линенко А. В. Обґрунтування кадрових рішень для підвищення платоспроможності корпорації. *Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. м. Запоріжжя, 10 грудня 2021 р. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. С. 26–28.
2. Роганова Г. О., Щербакова К. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства кондитерської промисловості. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2020. Т. 26, № 4. С. 71–80.
3. Бечко П. К., Непочатенко О. А. Сутність платоспроможності підприємств. *Вісник ХНТУСГ. Серія «Економічні науки»*. 2010. Вип. 98. С. 104–110.
4. Іваннікова О. В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Вип. 2. С. 130–136.
5. Возняковська К. А., Попович О. В., Біленець Д. А., Лещенко О. В. Актуальні питання неплатоспроможності (банкрутства) : навч.-метод. посіб. Чернівці, 2022. 63 с.
6. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6 (156). С. 419–426.
7. Бут О. А. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 3 (2). С. 16–18.
8. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Антіпова В. П. Маркетинг як інструмент управління платоспроможністю підприємств торгівлі. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 442–447.
9. Huda K. T. Working Capital Management and Solvency of the Industries

in Bangladesh. *Research Journal of Finance and Accounting*. 2015. Vol. 6, No. 10. pp. 136–140.

10. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 12.01.2022. URL: <https://is.gd/J6bCsM> (дата звернення: 20.09.2022).

11. Бачкір І. Г. Банкрутство підприємства: підходи, процедури проведення, оцінка перспектив та пріоритетів управління в умовах кризи платоспроможності. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 103–109.

12. Ковальський А. О., Кузіна Р. В. Платоспроможність як запорука ефективного інвестування. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. 2020. № 3 (1). С. 147–150.

13. Масленніков Є. І. Методи управління ліквідністю торговельного підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Т. 16, Вип. 3. С. 71–84.

14. Лахтінова Л. А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. Київ : КНЕУ, 2010. 657 с.

15. Лучик С. Д., Багрій К. Л. Використання кореляційно-регресійного аналізу при оцінці платоспроможності суб'єкта господарювання. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2020. Вип. 3. С. 189–200.

16. Старостенко Г. Г. Управління ліквідністю малого підприємства: теоретичний аспект. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 98–104.

17. Роганова Г. О., Кравченко І. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства на прикладі кондитерської фабрики ПАТ «Ласощі». *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2020. Вип. 3. С. 92–103.

18. Іванчук Н. В. Удосконалення факторного аналізу платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 57. С. 133–138.

19. Лемішко О. О. Функціонування капіталу підприємств України як носія чинника ліквідності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 200, Ч. 3. С. 147–155.

20. Брич В., Борисяк О., Білоус Л., Галиш Н. Трансформація системи управління персоналом підприємств : монографія. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2020. 212 с.

21. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія / за ред. В. В. Зимовця. Київ : НАН України, 2019. 306 с.

22. Horobet A. Solvency Risk and Corporate Performance: A Case Study on European Retailers. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. Vol. 14. pp. 536–554.

23. Піддубна Л. І., Власова Н. О., Смірнова П. В. Ліквідність та платоспроможність як індикатори фінансового стану торговельного підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1 (1). С. 257–263.

24. Бугай В. З. Методичні підходи до обґрунтування нормативного рівня фінансових індикаторів ліквідності підприємства. *Вісник Запорізького національного університету : Економічні науки*. 2014. № 3 (23). С. 11–21.

25. Коцеруба Н. В. Організація і планування аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29 (2). С. 108–112.

26. Парасій-Вергуненко І. М. Статичний і динамічний підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 81–95.

27. Бугай В. З., Шуравіна А. В. Роль ліквідності як інструменту формування фінансової безпеки підприємства. *Вісник Запорізького національного університету : Економічні науки*. 2014. № 2 (22). С. 235–243.

28. Коваленко Д. І., Гуминюк П. П. Діагностика ліквідності та платоспроможності у системі антикризового управління. *Міжнародний*

науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 15 (2). С. 30–35.

29. Власова Н. О., Пічугіна Т. С., Смірнова П. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2010. 222 с.

30. Бабіченко В. В. Корпоративні фінанси: сучасна парадигма розвитку : монографія. Київ, 2014. 552 с.

31. Олесенко І. С. Показники оцінки результативності управління платоспроможністю підприємства торгівлі. *Економічний простір*. 2018. № 133. С. 183–199.

32. Мельник О. Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій : монографія. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. 344 с.

33. Горбунова А. В. Ліквідність в оцінці і діагностиці фінансового стану підприємства : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 214 с.

34. Виноградня В. М., Бурдонос Л. І. Перспективна платоспроможність у забезпеченні фінансової стабільності підприємства. *Економічний вісник університету*. 2021. Вип. 50. С. 162–168.

35. Пенська І. О., Юдін С. О. Основні причини втрати платоспроможності підприємством і шляхи її оптимізації. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4. С. 251–256.

36. Офіційний сайт Державної продовольчо-зернової корпорації України. URL: <https://www.pzcu.gov.ua> (дата звернення: 27.09.2022).

37. Акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України». URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=7772617#express-universal-file> (дата звернення: 27.09.2022).

38. Державна продовольчо-зернова корпорація отримала 328 млн грн збитків. URL: <https://marlin.org.ua/news/derzhavna-prodovolcho-zernova-korporatsiia-otrymala-328-mln-hrn-zbytkiv> (дата звернення: 28.09.2022).

39. Дефолт ДПЗКУ: 2,5 мільярда китайського кредиту виплатили з

бюджету. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/01/31/681935> (дата звернення: 29.09.2022).

40. Результати проведеного у 2022 році Держаудитслужбою фінансового аудиту діяльності акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України». URL: <https://dasu.gov.ua/ua/news/4487> (дата звернення: 29.09.2022).

41. АТ «ДПЗКУ». URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/37243279> (дата звернення: 09.10.2022).

42. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 30–33.

43. Битківська А. В. Види та специфіка аудиту в процедурах відновлення платоспроможності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2017. № 6. С. 234–239.

44. Теоретичні основи забезпечення якості прийняття управлінських рішень в умовах європейської інтеграції : монографія / М. М. Новікова та ін. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : Друкарня «Мадрид», 2020. 335 с.

45. Dahiyat A., Weshah S., Aldahiyat M. Liquidity and Solvency Management and its Impact on Financial Performance: Empirical Evidence from Jordan. *Journal of Asian Finance Economics and Business*. January 2021. Vol. 8 (5). pp. 135–141.

46. Давиденко Н. М. Жовніренко О. В. Об'єктивна необхідність оптимізації рівня ліквідності компанії у системі управління корпоративними фінансами. *Держава та регіони : Економіка та підприємництво*. 2019. № 6. С. 6–10.

47. Дроботя Я. А., Собчишин В. М., Гаращенко В. О. Фінансовий ризик незбалансованої ліквідності: оцінка та управління. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2020. № 1. С. 32–41.

48. Ковальчук Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В. Ліквідність як

критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11/1. С. 16–19.

49. Мінфін виплатив 5,3 млрд грн за боргами ДПЗКУ, очікувані платежі в 2023 році – 4,6 млрд грн. URL: <http://surl.li/eabax> (дата звернення: 09.10.2022).

50. Корнівська В. Профіцит ліквідності в глобалізованому світі. *Економічна теорія*. 2018. № 3. С. 83–98.

51. Мулик Я. І. Ліквідність підприємств як елемент управління фінансовою безпекою: методичне та інформаційне забезпечення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 42–51.

52. Корнух О. В., Соловйова Ю. І. Удосконалення методичного підходу до оцінки нематеріальних активів при визначенні рівня ліквідності підприємства в умовах його інноваційного розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 1. С. 20–27.

53. Коцера Н. В. Процедури та прийоми аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 5. С. 84–91.

54. Притуляк Н. Факторний аналіз ліквідності активів підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2020. № 4. С. 92–105.

55. Стасюк Л. Аналіз показників ліквідності і платоспроможності на прикладі ПАТ «ХЗКПУ «Пригма-Прес». *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44, № 1. С. 154–161.

56. Лопатовська О. О., Гаєвська О. С. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 118–123.

57. Мартинова Л. В. Інструментарій інтегрованої оцінки ризику втрати платоспроможності підприємств зернопродуктового підкомплексу. *Вісник*

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2017. № 10. С. 71–77.

58. Норд Г. Л. Аналіз показників ліквідності та рентабельності промислових підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки.* 2019. № 2. С. 339–352.

59. Рачинський О. В. Методичне забезпечення оцінки рівня ліквідності підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління.* 2019. № 4. С. 68–73.

60. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 09.10.2022).

61. Правдюк М. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління ліквідністю аграрних підприємств. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2019. № 2. С. 124–139.

62. Стратегії та технології інноваційного розвитку : монографія / за ред. О. М. Полінкевич. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 416 с.

63. Lamberg S., Vålming S. Impact of Liquidity Management on Profitability. Umeå School of Business, 2009. 92 p.

64. Талах Т. А. Деякі підходи до оцінки ліквідності підприємства. *Економічні науки. Серія : Економіка та менеджмент.* 2017. Вип. 14. С. 282–289.

65. Терен Г. М. Аналітичне обґрунтування параметрів економіко-математичної моделі ліквідності сільськогосподарського підприємства. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка.* 2017. Вип. 790. С. 63–72.

66. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ : НАУ, 2022. 200 с.

67. Терен Г. М. Система методологічних елементів аналізу ліквідності сільськогосподарського підприємства. *Агросвіт.* 2017. № 21. С. 30–34.

68. Reschiwati R., Syahdina A., Handayani S. Effect of Liquidity, Profitability, and Size of Companies on Firm Value. *Utopía y Praxis*

Latinoamericana. 2020. Vol. 25. No. 6. pp. 325–331.

69. Цюра В. В. Здійснення представництва в процедурі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 147–151.

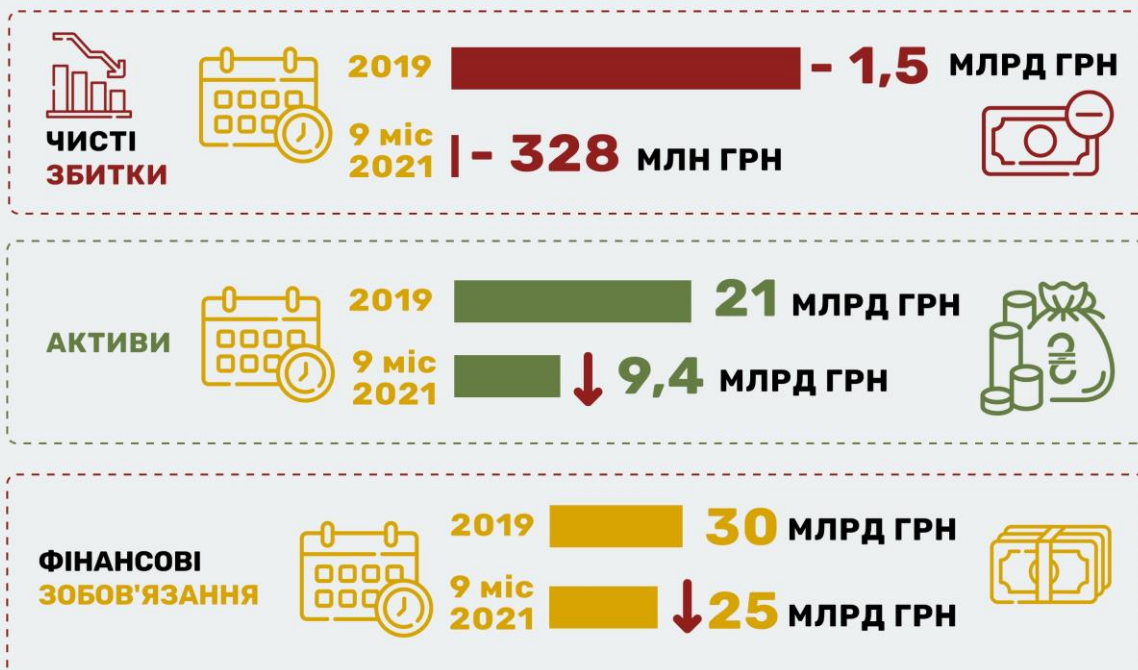
70. Фещенко О. П. Аналіз ліквідності та дебіторської заборгованості як складова управління фінансовим станом корпорацій. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 124–133.

71. Турило А. М., Зінченко О. А. Теоретико-методичні засади узагальненої оцінки підприємства з позиції його фінансово-економічного розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 8 (110). С. 177–182.

ДОДАТОК А

ЗБИТКИ ДЕРЖАВНОЇ ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВОЇ КОРПОРАЦІЇ

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

ВИТРАТИ НА ОДНОГО ПРАЦІВНИКА В МІСЯЦЬ 2021 РІК

ДОДАТОК Б

Додаток 3
до Порядку складання, затвердження та контролю виконання
фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки
(пункт 11)

		Рік	Коди
		за ЄДРПОУ	2021
ідприємство АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДЕРЖАВНА ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВА КОРПОРАЦІЯ УКРАЇНИ"		за КОПФГ	37243279
рганізаційно-правова форма Акціонерне товариство		за КОАТУУ	230
ритерія М.КІІВ		за СПОДУ	8038200000
уб'єкт управління Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України		за ЄКГНГ	18184
злузь ПРОМИСЛІВІСТЬ		за КВЕД	10000
ід економічної діяльності Діяльність головних управлінь (хед-офісів)		Стандарти звітності П(с)БОУ	70.10
диниця виміру, тис. грн		Стандарти звітності МСФЗ	
орма власності ДЕРЖАВНА			
ередньооблікова кількість штатних працівників 4 277			
ісцезнаходження вулиця САКАГАНСЬКОГО, буд. 1, м. КІІВ, 01033, Україна			
елефон 2061521			
ривіще та ініціали керівника Коваленко Василь Михайлович			

ЗВІТ
про виконання фінансового плану
за III Квартал 2021
(квартал, рік)

Найменування показника	Код рядка	Основні фінансові показники		Звітний період (квартал, рік)			
		Факт нарастаним підсумком з початку року		план	факт	відхилення, +/-	виконання, %
		минулий рік	поточний рік				
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Формування фінансових результатів							
истий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1000	5 045 079,0	7 455 865,0	5 782 157,0	1 755 698,0	-4 026 459,0	30,4
обвартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1010	(5 116 517,0)	(7 881 001,0)	(5 097 566,0)	(2 090 481,0)	-3 007 085,0	41,0
аловий прибуток/збиток	1020	(71 438,0)	(425 136,0)	684 591,0	(334 783,0)	-1 019 374,0	-48,9
дміністративні витрати, у тому числі:	1030	304 361,0	366 513,0	211 963,0	116 486,0	-95 477,0	55,0
трати, пов'язані з використанням власних службових автомобілів	1031	(2 758,0)	(3 182,0)	(4 136,0)	(1 182,0)	-2 954,0	28,6
трати на оренду службових автомобілів	1032	(138,0)	(172,0)	(68,0)	(54,0)	-14,0	79,4
трати на консалтингові послуги	1033	(-)	(-)	(-)	(-)	-	-
трати на страхові послуги	1034	(1 594,0)	(2 398,0)	(1 906,0)	(748,0)	-1 158,0	39,2
трати на аудиторські послуги	1035	(2 300,0)	(2 780,0)	(-)	(-)	-	-
играти на збут	1060	193 560,0	38 684,0	357 680,0	7 977,0	-349 703,0	2,2
ші операційні доходи, у тому числі:	1070	312 002,0	72 982,0	3 379,0	47 276,0	-43 897,0	1 399,1
рсові різниці	1071	243 564,0	-	-	-	-	-
типові операційні доходи	1072	-	-	-	-	-	-
ші операційні витрати, у тому числі:	1080	301 481,0	164 196,0	5 952,0	73 843,0	67 891,0	1 240,6
рсові різниці	1081	(-)	(105 903,0)	(-)	(44 489,0)	-44 489,0	-
типові операційні витрати	1082	(-)	(-)	(-)	(-)	-	-
іансовий результат від операційної діяльності	1100	(558 838,0)	(921 547,0)	112 375,0	(485 813,0)	-598 188,0	-432,3
ВГТДА	1310	(724 530,0)	(736 631,0)	143 743,0	(413 897,0)	-557 640,0	-287,9
інтабельність ЄВГТДА	5010	(14,4)	(9,9)	2,5	(23,6)	-26,1	-944,0
охід від участі в капіталі	1110	-	-	-	-	-	-
трати від участі в капіталі	1120	(-)	(-)	(-)	(-)	-	-
ші фінансові доходи	1130	74 132,0	1 543 829,0	16 945,0	541 748,0	524 803,0	3 197,1
іансові витрати	1140	(4 876 050,0)	(950 157,0)	(332 767,0)	(296 347,0)	-36 420,0	89,1
ші доходи, усього, у тому числі:	1150	150,0	-	-487,0	-	-487,0	-

ДОДАТОК В

ДЕРЖАВНА ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВА КОРПОРАЦІЯ УКРАЇНИ

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)

ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2020 РОКУ

(тис.грн.)	2020	2019	Примітки
2000 Чистий дохід від реалізації	7 116 175	13 901 563	4
2122 Дохід від первісного визнання біологічних активів	22 272	1 729	13
2050 Собівартість реалізації	(7 645 535)	(15 337 417)	5
Валовий прибуток (збиток)	(507 088)	(1 434 125)	
2150 Витрати на збут	(101 511)	(336 282)	8
2130 Адміністративні витрати	(417 988)	(356 585)	7
2120 Інші доходи операційної діяльності	311 747	74 782	6
2180 Інші витрати операційної діяльності	(79 531)	(655 317)	6
2190 Прибуток (збиток) від операційної діяльності	(794 371)	(2 707 527)	
2250 Фінансові витрати	(5 229 438)	(2 380 537)	9
2220 Фінансові доходи	98 272	3 453 791	9
2290 Прибуток (збиток) до оподаткування	(5 925 537)	(1 634 273)	
2300 Витрати (доходи) з податку на прибуток	26 794	86 255	10
2350 Чистий прибуток (збиток)	(5 898 743)	(1 548 018)	

СУКУПНИЙ ДОХІД

2460 Інший сукупний дохід після оподаткування	-	-	
2465 Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	(5 898 743)	(1 548 018)	

ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

(тис.грн.)	2020	2019	Примітки
2500 Матеріальні затрати	7 175 743	15 081 718	
2505 Витрати на оплату праці	658 132	571 340	
2510 Відрахування на соціальні заходи	122 474	107 257	
2515 Амортизація	108 838	104 669	11
2520 Інші операційні витрати	179 378	820 617	
Разом (сума рядків 2050, 2150, 2130 та 2180)	8 244 565	16 685 601	

РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

(тис.грн.)	2020	2019	Примітки
2600 Середньорічна кількість простих акцій	8 677 170	8 677 170	1
2605 Скоригована середньорічна кількість простих акцій	8 677 170	8 677 170	1
2610 Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	(0,68)	(0,18)	
2615 Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	(0,68)	(0,18)	
2650 Дивіденди на одну просту акцію	-	-	

В.о. голови Правління

Головний бухгалтер

А.В. Власенко

І.М. Чорна

Продовження ДОДАТКА В

ДЕРЖАВНА ПРОДОВОЛЬЧО-ЗЕРНОВА КОРПОРАЦІЯ УКРАЇНИ

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2020 РОКУ

(тис.грн.)	31.12.2020	31.12.2019	Примітки
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
1000 Нематеріальні активи	14 560	14 077	11
1001 первісна вартість	20 012	18 440	
1002 накопичена амортизація	(5 452)	(4 363)	
1005 Незавершені капітальні інвестиції	349 559	358 429	11
1010 Основні засоби	3 108 203	3 192 533	11
1011 первісна вартість	3 517 642	3 503 368	
1012 накопичений знос	(409 439)	(310 835)	
1095 Усього за розділом I	3 472 322	3 565 039	
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
1100 Запаси	3 882 874	3 487 261	12
1101 виробничі запаси	554 672	692 553	
1102 незавершене виробництво	51 371	45 563	
1103 готова продукція	6 858	32 545	
1104 товари	3 269 973	2 716 600	
1110 Поточні біологічні активи	42 360	26 410	13
1125 Дебіторська заборгованість покупців	458 264	584 833	14
Інша дебіторська заборгованість	1 508 254	1 553 192	14
1130 за авансами постачальникам	4 598	105 908	
1135 за податками	1 466 048	1 358 504	
1136 у тому числі з податку на прибуток	4 192	4 192	
1140 за розрахунками з нарахованих доходів	33 434	86 473	
1155 з іншими дебіторами	4 174	2 307	
1160 Поточні фінансові інвестиції	4 241 190	4 737 240	15
1165 Гроші та їх еквіваленти	2 238 294	6 763 630	15
1170 Витрати майбутніх періодів	109 122	16 961	
1195 Усього за розділом II	12 480 358	17 169 527	
1300 УСЬОГО АКТИВИ	15 952 680	20 734 566	

(тис.грн.)	31.12.2020	31.12.2019	Примітки
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
1400 Зареєстрований капітал	867 717	867 717	1
1405 Капітал у дооцінках	2 267 682	2 267 817	11
1410 Додатковий капітал	63 987	63 987	1
1420 Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(18 720 666)	(12 821 923)	
1495 Усього за розділом I	(15 521 280)	(9 622 402)	
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ			
1500 Відстрочені податкові зобов'язання	371 913	398 707	10
1510 Довгострокові кредити	25 327 829	24 755 135	16
1595 Усього за розділом II	25 699 742	25 153 842	
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ			
Поточна кредиторська заборгованість			
1610 за довгостроковими зобов'язаннями	4 896 107	4 417 142	16
1615 за товари, роботи, послуги	139 502	169 418	
1630 за розрахунками з оплати праці	50 738	47 905	
1635 Аванси, одержані від покупців	188 442	28 533	
1660 Поточні забезпечення	499 429	518 038	17
1690 Інші поточні зобов'язання	-	22 090	
1695 Усього за розділом III	5 774 218	5 203 126	
1900 ВСЬОГО КАПІТАЛ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	15 952 680	20 734 566	

В.о. голови Правління

А.В. Власенко

Головний бухгалтер

І.М. Чорна

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Харченко Лариса Юріївна, студентка 2 курсу магістратури, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, адреса електронної пошти kharchenkolora@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Аналіз ліквідності та оцінка платоспроможності Державної продовольчо-зернової корпорації України в сучасних умовах господарювання» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

ПІБ (студент) _____

Дата _____

Підпис _____

ПІБ (науковий керівник) _____